

Jaarverslag 2020

Utrecht Natuurlijk
verrijkt je wereld

08740

08740

Utrecht Natuurlijk
verrijkt je wereld

Jaarverslag **2020**

Colofon

Uitgave

Utrecht Natuurlijk

Tekst en beeld

Utrecht Natuurlijk

Vormgeving

buro-Lamp

Datum

© mei 2021

Meer informatie

Utrecht Natuurlijk

030 753 38 00

info@utrechtnatuurlijk.nl

www.utrechtnatuurlijk.nl

Inhoud

Vooraf	7	Ondersteuning	40
Natuureducatie en -recreatie	8	5.1 Inleiding	40
1.1 Inleiding	8	5.2 Ondersteuning groen initiatief	40
1.2 Centra voor natuureducatie en natuurrecreatie	9	5.3 Projecten	44
1.3 Programma op de stadsboerderijen en stadstuinen	14	5.4 Groene schoolpleinen	46
1.4 Dieren en dierenwelzijn	22	5.5 Samenwerken en stimuleringsprogramma SIDO	46
Stadstuinen	24	Samenwerken	48
2.1 Inleiding	24	6.1 Inleiding	48
2.2 Gemeenschappelijk tuinieren met Utrechters	24	6.2 Overzicht van netwerken en netwerkactiviteiten	48
2.3 Cursussen, workshops en andere educatie over tuinieren	27	Communicatie	50
Meewerken	28	Organisatie	52
3.1 Inleiding	28	8.1 Team	52
3.2 Vrijwilligerswerk	29	8.2 Naar een nieuwe cao	53
3.3 Begeleid vrijwilligerswerk	29	8.3 Van bestuur naar Raad van Toezicht - model	53
3.4 Vrijwilligerswerk van bedrijven	30	8.4 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	54
Natuureducatie	32	8.5 Relatie met Gemeente Utrecht	54
4.1 Inleiding	32		
4.2 Basisonderwijs	32		
4.3 Voortgezet en hoger onderwijs	39		

Vooraf

2020 was het eerste jaar dat we begeleid vrijwilligerswerk verzorgden, het eerste jaar dat we in eigen beheer ondersteunende horeca aanboden op onze locaties, het eerste jaar van een nieuwe vierjarige subsidieperiode en het eerste jaar dat we geconfronteerd werden met de gevolgen van het covid-19 virus.

Het is ons gelukt om meerdere ontwikkelingen die we in 2019 hebben uitgedacht in 2020 in gang te zetten. Al liep de uiteindelijke uitvoering door de corona maatregelen anders dan gedacht. Dit leverde evengoed waardevolle resultaten op, die door onze bezoekers en deelnemers enorm werden gewaardeerd. Nieuwe tuinrichting op meerdere locaties, online lessen voor het basisonderwijs, vernieuwing van onze speeltuinrichting, boerderijwinkel faciliteiten op vier van onze locaties en educatieproducten waarmee we Utrechters stimuleerden om onze stad nog groener te maken. Een greep uit de vele ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden.

Tijdens de lockdown werkten een groot deel van onze medewerkers en vrijwilligers op onze locaties aan de verzorging van de dieren en onze tuinen. Er is fantastisch goed samengewerkt om het werk te kunnen continueren, om voor elkaar een veilige werksituatie te creëren en om vrijwilligers de mogelijkheid te bieden mee zoveel als mogelijk mee te blijven werken.

Het regelmatige bezoek aan onze locaties is voor veel Utrechters een vaste waarde in het stedelijk leven. Dat was goed te zien, toen na de eerste lockdown periode, scholen, samenwerkingspartners en bezoekers weer in groten getale gebruik maakten van onze locaties. We krijgen waardering voor de nieuwe faciliteiten die we bieden.

2020 was ook het jaar waarin nog meer mensen zich bewust werden van de waarde van de natuur in onze omgeving en van gezonde voeding die zo lokaal mogelijk wordt geproduceerd en bijdraagt aan een gezonde leefstijl. Het jaar waarin nog meer mensen zich bewust werden van het feit dat duurzame, kleinschaligere veeteelt en landbouw noodzakelijk is om gezond en duurzaam te kunnen produceren. De covid-19 pandemie en de stikstof-crisis, drukte ons opnieuw met de neus op feiten.

Dit onderschrijft het belang van het werk dat we doen. 2020 motiveert ons om samen met vele andere Utrechters te leren over de natuur in onze omgeving, gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor verbetering en over te gaan tot actie. 2020 motiveert ons ook om explicieter dan voorheen te laten zien hoe kleinschalige landbouw en veeteelt en lokaal tuinieren leidt tot gezondere voeding en bijdraagt aan een duurzamer gebruik van onze planeet.

Rob Nillezen
directeur

Natuureducatie en –recreatie

1.1 Inleiding

Utrecht Natuurlijk beheert vijf stadsboerderijen en zes zelfstandige stadstuinen. De stadsboerderijen zijn het hele jaar door minimaal zes dagen per week geopend voor publiek. De dieren op de stadsboerderijen worden iedere dag, 365 dagen per jaar, verzorgd door onze medewerkers en vrijwilligers.

Onze locaties worden goed bezocht door families met jonge kinderen. In 2020 continueerden we onze inspanning om onze locaties aantrekkelijker te maken voor andere doelgroepen. We vergrootten de natuurbeleving, de natuureducatiemogelijkheden en motiveerde bezoekers op meerdere manieren om zelf aan de slag te gaan met groen in de stad. Bovendien vergrootten we de belevingswaarde en gemiddelde verblijfsduur van een bezoek aan onze locaties door het aanbod uit te breiden en anders te presenteren. In paragraaf 1.2 omschrijven we wat we hier in 2020 op hebben gerealiseerd.

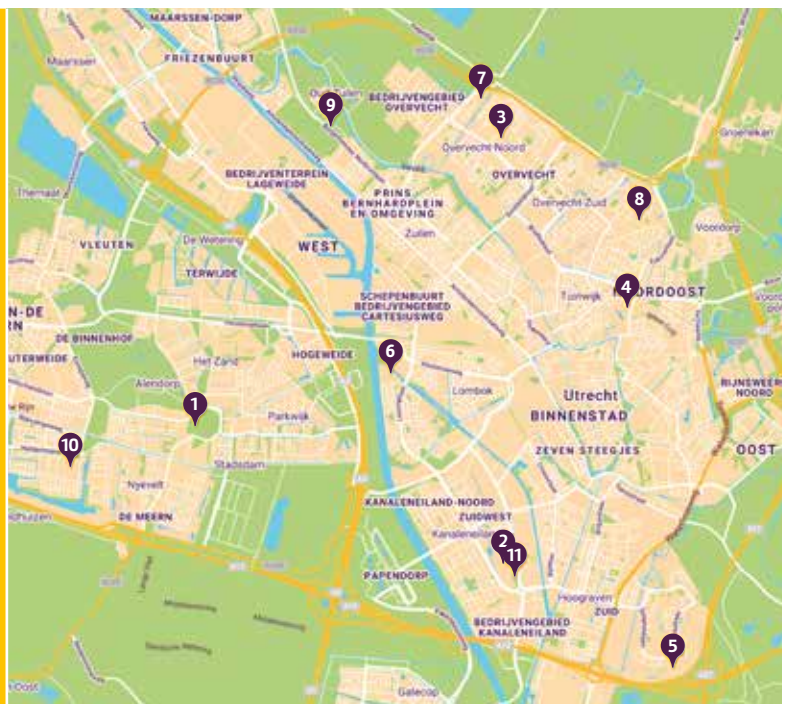
Naast het dagelijks bezoek kunnen Utrechters ook deelnemen aan ons activiteitenprogramma. Deelnemers aan dit programma doen ervaringen op over de natuur, biodiversiteit, de klimaatadaptieve stad, gezonde en duurzame voeding en over tuinieren en moestuinieren. Het programma bestond uit doe-activiteiten, workshops, cursussen, colleges en evenementen. Ook zetten we onze locaties in als groen wijkpodium door andere aanbieders in de gelegenheid te stellen om activiteiten op onze locaties te organiseren. Vaak doen we dat in co-creatie. Ons gerealiseerde activiteitenprogramma omschrijven we in paragraaf 1.3.

Stadsboerderijen

- 1 Steede Hoge Woerd in de wijk Vleuten – De Meern
- 2 Eilandsteede in de wijk Zuidwest
- 3 Gagelsteede in de wijk Overvecht
- 4 Griftsteede in de wijk Noordoost
- 5 Koppelsteede in de wijk Zuid

Stadstuinen

- 6 Kanaalweg in de wijk West
- 7 Klopvaart in de wijk Overvecht
- 8 Plutodreef in de wijk Overvecht
- 9 Zuilen in de wijk Noordwest
- 10 Kasteeltuin Nijebelt in de wijk Vleuten – De Meern
- 11 Stadstuin Food for Good in de wijk Zuidwest

De coronacrisis heeft een grote stempel gedrukt op de openstelling van onze locaties. Op vrijdag 13 maart 2020, bij de start van de eerste lockdown, sloten we onze locaties voor publiek. Met dit besluit volgden we het advies van de overheid om een snelle verspreiding van het coronavirus te voorkomen.

Deze sluiting heeft tot 2 juni 2020 geduurd. Toen zijn we weer voorzichtig opengegaan voor een beperkt aantal bezoekers en met aangepaste openingstijden. In eerste instantie hebben we bij de toegang tot de locaties toegezien op het aantal bezoekers en het naleven van hygiëneregels. In een later stadium zijn we overgegaan op een 'stoplichtsysteem' waarbij we met een kleurcode bij de entree aangaven of het rustig was (groen), druk (oranje) of te druk (rood). Op de momenten dat het druk was zorgden we voor bezoekersregulering aan de poort. In de zomer liep het aantal besmettingen in Nederland zo hard terug dat veel maatregelen teruggedraaid werden en onze openstelling steeds meer op normaal begon te lijken.

Aan het einde van de zomer nam het aantal besmettingen in Nederland weer toe. Dat resulteerde half oktober in het besluit van het kabinet tot een 'gedeeltelijke lockdown' om het aantal besmettingen met het corona-virus terug te dringen. Dit had tot gevolg dat wij onze openstelling vooral richtten op de mensen uit de omliggende buurten van onze locaties en dat we geen activiteiten voor groepen meer organiseerden. Dat had tot gevolg dat we ook de lessen voor basisscholen op onze locaties na de herfstvakantie stopgezet hebben.

Toen begin november de maatregelen weer aangescherpt werden hebben wij vanaf donderdag 5 november onze stadsboerderijen Gagelsteede, Koppelsteede en Steede Hoge Woerd gesloten voor publiek. Op Eilandsteede en Griftsteede is alleen het boerderijdeel gesloten en bleef de speeltuin open voor publiek. Op deze locaties monitorden we wel het aantal bezoekers en hanteren we het 'stoplicht' om aan te geven of bezoekers nog toegang hebben tot de locatie.

1.2 Centra voor natuureducatie en natuurrecreatie

In ons beleidsplan 2020 – 2023 hebben we onze ambitie uitgesproken om onze locaties in de komende jaren aantrekkelijker te maken voor meerdere doelgroepen. We doen dat door te werken aan een levendig erf, door boerderijwinkel en ondersteunende horeca te realiseren, groen spelen verder te ontwikkelen, de mogelijkheden voor onze functie als wijkpodium te vergroten en samen met andere partijen en initiatieven vorm te geven aan natuur- en milieueducatie en communicatie vanuit onze locaties. Onze stadsboerderijen worden centra voor natuureducatie en natuurrecreatie, of kortgezegd: natuureducatiecentra. In 2020 hebben we ons vooral stappen gezet op de ontwikkeling van het levendig erf, de boerderijwinkel en ondersteunende horeca en de ontwikkeling van groen spelen.

Door de corona maatregelen kunnen we onze functie als wijkpodium nu niet verder uitbreiden en we konden in 2020 ook maar minimaal programma maken met andere partijen op onze locaties.

1.2.1 Levendig erf

Onder het motto 'Levendig erf' gingen we in 2020 van start met het verder verlevendigen van onze stadsboerderijen. De aantrekkelijkheid en toegevoegde waarde van onze locaties kan worden vergroot door bestaande functies en activiteiten te combineren en meer zichtbaar en beleefbaar te maken. Dat deden we door:

- Veranderingen in de fysieke inrichting door te voeren;
- Bezoekers in de gelegenheid te stellen om mee te werken aan dagelijkse boerderijwerkzaamheden;
- Het doe-het-zelf educatief aanbod op onze locaties uit te breiden.

Veranderingen in de fysieke inrichting

Op de meeste van onze boerderijen hebben alle functies een eigen plek op het erf. De dieren worden gehouden in de stallen en aangrenzende dierenweides. De tuin bevindt zich op een ander deel van het erf en op weer een andere plek kunnen kinderen spelen in het groen. Dat betekent ook dat wanneer bezoekers in eerste instantie komen om met hun kinderen in het groen te spelen, ze niet of nauwelijks in aanraking komen met de dieren of de tuinen. Wij willen graag dat onze bezoekers op onze locaties wel worden verleid om een totaalervaring te hebben, omdat we onze bezoekers op die manier beter in staat stellen om onze doelstellingen mee te krijgen.

In de periode 2020 – 2023 realiseren we een grotere functiemenging op onze locaties. Tuinieren, dieren houden, recreëren en spelen in het groen laten we meer door elkaar lopen. Dit vergt fysieke aanpassingen op onze locaties en is daarmee een proces dat we in kleine stappen realiseren. In 2020 zijn we samen met ontwerpers Paul van Eerd en Hans van Lunteren gestart met de ideeënvorming over een betere inrichting van onze locaties en de wijze waarop de verschillende functies elkaar kunnen versterken. In 2020 zijn de eerste aanpassingen al uitgevoerd, waarover hieronder per locatie meer te lezen is.

Stadsboerderij Eilandsteede

Mede in het kader van de subsidie 'Samen Spelen' zijn er op Eilandsteede aanpassingen aan de speeltuin gedaan. Zowel op de paden, als door het plaatsen van nieuwe toestellen. Dit met als doel om de speeltuin inclusiever te maken en daarmee het samenspelen voor iedereen te bevorderen. Op één van de dierenweides is een afrastering gemaakt met natuurlijke materialen en er is een nieuw ontwerp gerealiseerd voor de indeling van de dierenweides, die in 2021 wordt gerealiseerd.

Stadsboerderij Gagelsteede

Op Gagelsteede is een nieuw ontwerp gemaakt voor de inrichting van het erf. Verschillende hekken zijn verplaatst waardoor bezoekers een beter overzicht hebben van de locatie en er een betere rondwandeling mogelijk is. Daarnaast zijn er verschillende parasols geplaatst om meer schaduwplekken voor jong en oud te creëren.

In 2020 heeft Utrecht Natuurlijk ook het voormalige speelhonk, ooit educatieruimte van NMC, opnieuw in gebruik genomen en het plan gemaakt om vanaf 2021 weer een educatieruimte en laboratorium in gebruik te kunnen nemen.

Stadsboerderij Griftsteede

Op Griftsteede wordt op zes clusters van onderwerpen gewerkt aan een locatie met een groen en speels karakter, een levendig erf, eenheid in uitstraling en waar het verhaal van Utrecht Natuurlijk zichtbaar en voelbaar is. Het gaat om de clusters: bebording en educatieve elementen, natuurlijk spelen, vergroening, verblijf dieren, hoofdgebouw en de koffiehoek. In 2020 zijn een aantal zaken al in gang gezet en gerealiseerd. Zo heeft de koffiehoek een flinke upgrade gekregen met onder meer een stretchtent, is er een ontwerp voor herinrichting van de buitenruimte in het kader van het levendig erf en is er begonnen met de aanleg van inspiratietuinen en het amfitheater. Een student van de HKU gaat voor zijn afstudeerproject aan de slag met het ontwerpen van een nieuw buitenverblijf voor de konijnen. In het kader van de subsidie 'Samen Spelen' is in 2020 de bestrating aangepakt en zijn er nieuwe speeltoestellen geplaatst, waaronder een rolstoeldraaimolen. Dit om de toegankelijkheid voor kinderen met een beperking op Griftsteede te verbeteren. Verder is er gestart met het opruimen, schilderen, herinrichten van de activiteitenruimten en (met het weghalen van) de bebording.

Stadsboerderij Koppelsteede

In 2020 is de samenwerking met een externe horecapartij op Koppelsteede gestopt. Met eigen ondersteunende horeca versterken we ons verhaal en laten we bezoekers de waarde van de lokale, biologische en eerlijke voedselvoorziening ondervinden. Daarvoor is de binnenruimte aangepast en de boerderijwinkel met de horeca verbonden. Het erf heeft met de plaatsing van een stretchtent een upgrade gekregen. Bezoekers hebben nu meer schaduwplek in de zomer en bij slecht weer is er de mogelijkheid om te schuilen. Een mogelijkheid die er door de coronamaatregelen niet meer was omdat binnenruimtes gesloten waren.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd

Op Steede Hoge Woerd is in 2020 een nieuwe publieksingang gerealiseerd aan Het Lint. Er is een eco-muur gebouwd met plantenbakken en een pergola. Hierdoor is het voor bezoekers, direct bij binnenkomst, duidelijk dat men het erf van een stadsboerderij betreedt. Delen van de tuin zijn opnieuw ingericht en werden in 2020 ingezet als productietuin en oogst- en pluktuin. Deze nieuwe functies versterken de beleving en educatieve waarde van gewasproductie op boerderij.

Meekijken en helpen met de boer

Bezoekers kunnen op onze locaties contact maken met boerderijdieren en kleine huisdieren. We vertellen over de kenmerken en de verzorging van deze dieren. We versterkten de ervaring en educatieve waarde van een bezoek aan onze boerderijen en tuinen door bezoekers in de gelegenheid te stellen om mee te werken met het dagelijkse werk op de boerderij. Door de sluiting van onze locaties en de maatregelen om groepsvorming tegen te gaan en contact te vermijden hebben we deze ambitie niet geheel kunnen waarmaken en onze ontwikkeling hierop is minder snel verlopen dan dat wij graag hadden gezien. We zijn wel met onze publieksmedewerkers dier aan de slag gegaan met een verdere invulling van dit doel.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd

In 2020 hebben we op Steede Hoge Woerd een 'sneak peak' uitgevoerd. Een kijkje achter de schermen van de stadsboerderij in Castellum. Een van de medewerkers van Steede Hoge Woerd nam de kinderen mee achter de schermen en liet zien welk voer de dieren krijgen, waar de poep heen gaat zodra de hokken schoongemaakt zijn, hoe de dieren allemaal heten en welke verhalen bij de dieren horen op de stadsboerderij. Ook een bezoek aan een indrukwekkende klimaatkamer en klimmen op de hooiberg maakten onderdeel uit van de sneak peak. De activiteit werd in totaal acht keer aangeboden in de schoolvakanties voor gezinnen met jonge kinderen.

Stadsboerderij Gagelsteede

Op Gagelsteede werden onder andere lammetjes en een kalfje geboren. Hierover zijn diverse vlogs en Facebookberichten verspreid. Daarnaast konden de kinderen helpen met het voeren van de dieren, om op die manier dicht bij de dieren te komen.

Stadsboerderij Griftsteede

Iedere bezoeker kon bij Griftsteede aan het einde van de middag helpen met de verzorging van de dieren. Naast de verzorging werd er aandacht besteed aan de kringlopen, doordat we groenten oogsten uit de boerderijtuin en deze voeren aan de dieren. Kringlopen op de tuin werden ook inzichtelijk gemaakt door de inrichting van bodemdierplekken en een doe-het-zelf-activiteit in het najaar.

Doe-het-zelf educatie aanbod op onze locaties

Onze stadsboerderijen ontwikkelen zich naar centra voor natuureducatie en -recreatie in de stad, waar altijd wat te doen is. Met het doe-het-zelf educatie aanbod doelen we op het aanbod waar de bezoeker op ieder moment van de dag, tijdens een bezoek aan onze boerderijen, gebruik van kan maken. Ook invullen van deze ambitie hebben we helaas moeten uitstellen in verband met corona. In december hebben we wel de ontwikkeling van nieuwe speurtochten op onze locaties afgerond. Deze zijn vanwege de sluiting van de locaties nog niet gebruikt.

1.2.2 Boerderijwinkel en boerderijhoreca

In ons beleidsplan voor de periode 2020 – 2023 spreken we de ambitie uit dat we op alle stadsboerderijen en op een aantal van onze stadstuinen een boerderijwinkel en ondersteunende horeca willen realiseren. Dit is een combinatie van een kleinschalige horecavoorziening waar bezoekers wat kunnen drinken en eten en een winkel waar bezoekers producten kunnen kopen van onze eigen boerderijen en tuinen en van lokale of regionale producenten. Met de toevoeging van deze functie versterken we onze natuureducatie en -recreatie functie. Die wordt daardoor aantrekkelijker voor meer Utrechters en voor meer verschillende doelgroepen. Bezoekers worden verleid om langer op onze locaties te verblijven. Het stelt ons ook in staat om meer informatie met onze bezoekers te delen over bijvoorbeeld duurzame voedselproductie. Op onze locaties laten we de gehele keten zien; ‘van bron tot bord’.

In 2020 zijn we gestart met de boerderijwinkel en -horeca op de stadsboerderijen Griftsteede, Koppelsteede en Gagelsteede en op stadstuin Zuilen. De opening van deze locaties vergde een intensieve voorbereiding op de betreffende locaties. De opening van onze eerste ondersteunende horeca locatie op Griftsteede was gepland in april 2020. Die opening kon niet doorgaan door de coronamaatregelen. Ondanks de beperkende maatregelen hebben we op al deze locaties een horeca-to-go variant weten te realiseren die ontzettend gewaardeerd werd door onze bezoekers.

Op Griftsteede is in het hoofdgebouw een toonbank, een bar en een keuken gerealiseerd voor de winkel- en horeca-faciliteiten. Na de invoering van de coronamaatregelen zijn we gaan verkopen vanaf een toonbank aan de deur en later vanuit een verkoopkiosk. Er waren o.a. honing, sap,

groenten uit de tuin, eieren en zelfgekweekte en gedroogde kruiden te koop. De boerderijwinkel wordt enthousiast ontvangen door de bezoekers. We verkopen er bovendien koffie, thee, biologische sap, warme chocolademelk, taart en koek. Het assortiment wordt langzaam uitgebreid met onder andere zaden en zelfgemaakte lekkernijen.

Op Stadstuin Zuilen werkte we in 2019 samen met Theeschenkerij De Oogst. Vanaf 2020 is de ondersteunende horeca op deze tuin in handen van Utrecht Natuurlijk. Theeschenkerij De Oogst eigenaresse Kim van Veenendaal werkt vanaf begin 2020 voor Utrecht Natuurlijk en ontwikkelt het boerderijwinkel en -horeca concept. In 2020 was de horeca op Stadstuin Zuilen gedurende de zomerperiode en buiten de lockdown periode, geopend op vrijdag, zaterdag en zondag. Door de ondersteunende horeca brengen meer Utrechters een bezoek aan de tuin.

Op Gagelsteede is Het Praathuis, een gebouw op het erf, in 2020 omgetoverd tot een boerderijwinkel waar buurtbewoners samenkomen en kunnen genieten van een kop koffie. Het Praathuis werd bijna zes dagen per week gerund door vrijwilligers en een team van gastvrouwen en -heren die de bezoekers voorzien van informatie over de activiteiten en faciliteiten op de locatie. Het assortiment van lokale, duurzame en biologische producten wordt langzaam uitgebreid.

Op Koppelsteede is de ondersteunende horeca in september in eigen beheer genomen. In goed overleg stopte we de samenwerking met Kookkunst & Koffie en realiseerden we de horeca in eigen beheer. We hebben een groot deel van de klantenkring tevreden kunnen houden, door onze bezoekers goed te informeren over onze plannen. We zijn begonnen met een boerderijwinkel en -horeca waar we honing van Utrechtse imkers, groenten en fruit van eigen

tuin en eieren van eigen kippen verkopen. Een gedeelte van de oogst verwerken we in lekkernijen die bezoekers kunnen bestellen bij een kop koffie of mee kunnen nemen voor thuis. We verkochten sap van appels en peren die we in de maanden september en oktober plukten met bezoekers, vrijwilligers en medewerkers. De appels en peren worden verwerkt door Schulp. Ook verkochten we door Wollust gewassen en gekeerde wol van eigen schapen. Dankzij de combinatie van gastvrouwen en -heren van Utrecht Natuurlijk en vrijwilligers, kunnen we onze bezoekers zes dagen per week voorzien van de juiste informatie, koffie en lekkernijen.

Op stadsboerderij Eilandsteede beschikken we nog niet over een ondersteunende horecavoorziening. Wel verkochten we honing, groenten uit de tuin en vlees in samenwerking met Pig Me / Buitengewone varkens. In de zomerperiode verkochten we schepijs op het erf. Er werden voorbereidingen getroffen om in 2021 een volwaardige boerderijwinkel en ondersteunende horeca te realiseren.

Ook op stadsboerderij Steede Hoge Woerd beschikken we nog niet over een ondersteunende horecavoorziening. In 2020 hebben we een verkoophoek gecreëerd waar peren- en appelsap van fruit uit eigen boomgaard werden verkocht. In het lente- en zomerseizoen onderhouden we een pluktuin met bloemen waar bezoekers zelf een boeket kunnen plukken. Hiervoor vragen we een vergoeding. Wanneer het seizoen het toelaat, hebben we de 'oogstkast', waar bezoekers met een QR-code groenten kunnen afrekenen. We hopen in 2021 een boerderijwinkel met horecagelegenheid te realiseren op Steede Hoge Woerd.

Vanaf 20 april 2020 konden Utrechters ons boerderij pakket bestellen. Om het gevoel van de stadsboerderijen toch een beetje in huis te halen hebben wij leuke pakketten samengesteld met eigen producten en producten van lokale producenten, zoals vruchtensap, honing en eieren. We hadden diverse boerderijpakketten. Per week kon de inhoud verschillen. In totaal hebben we zo'n 50 pakketten afgeleverd.

1.2.3 Groen en natuurlijk spelen

Op onze locaties bieden we kinderen groene en natuurlijke speelmogelijkheden. We willen dat kinderen kunnen spelen in het groen en daarbij zoveel mogelijk natuurlijke materialen kunnen gebruiken, kunnen ontdekken en kunnen experimenteren. Door een groene speelomgeving aan te bieden, stimuleren we onder andere de waardering van kinderen en hun familie voor een groene leefomgeving. Op onze stadsboerderijen kunnen kinderen rennen, springen, klimmen, graven, balanceren, glijden, gooien en rollen. Kinderen komen in de natuur talloze uitdagingen tegen die ze kunnen overwinnen. Dit verstrekt hun psychische en lichamelijke weerbaarheid. Natuurlijke speelplekken geven ook vrijheid in het hoofd, het zijn plekken om te dromen en fantaseren. De speelmogelijkheden geven daarnaast aanleiding tot ontmoeting, uitwisseling, participatie en sociale cohesie in de wijken.

Stadsboerderijen Griftsteede en Eilandsteede

Op de stadsboerderijen Griftsteede en Eilandsteede beheren wij een grote speeltuin en realiseren we samen met ouders en vrijwilligers uit de buurt een levendige en breed gedragen groene speelvoorziening. Het beheer van deze speelvoorziening wordt gefinancierd uit de subsidie voor beheerde speeltuinen.

Anders dan de stadsboerderijen, die worden aangemerkt als 'doorstroomlocaties' mochten de speeltuinen op Griftsteede en Eilandsteede tijdens de tweede lockdown openblijven voor publiek. Deze openstelling werd zeer gewaardeerd door de wijkbewoners, maar creëerde een intensieve opgave voor onze locatieteams. Op de weekend en vakantie dagen met mooi moesten de bezoekersstromen worden gereguleerd.

In juni 2020 hebben wij voor de speeltuinen op Griftsteede en Eilandsteede een aanvraag gedaan voor de Samenspeeltuin subsidie van de gemeente Utrecht. Deze aanvraag is toegekend. Deze subsidie heeft tot doel de speeltuinen beter toegankelijk te maken voor mindervalide bezoekers. Op Eilandsteede hebben we prachtige houten vlonders aangelegd langs de rand van de zandbak, zodat bezoekers in een rolstoel makkelijker bij de zandbak

kunnen komen. Ook hebben we andere speeltoestellen geplaatst zoals een nestschommel, staande xylofoons in de kleuren van de regenboog en praatpalen bij het kasteel. De kinderen die niet onze avontuurlijke kastelen kunnen beklimmen, kunnen nu toch samenspelen en de beleving van het kasteel meekrijgen door onderdeel te worden van het spel. De publieksfavoriet en trots van Eilandsteede is nu de staande xylofoon. Bijna de hele dag door hoor je de verschillende tonen van de xylofoons. Jong en oud, vrienden en onbekenden maken samen muziek. Op Griftsteede is het stuk rondom het pierenbadje toegankelijker gemaakt, is er een rolstoeldraaimolen geplaatst en is een amfitheater gerealiseerd.

Dagelijks krijgen we complimenten van kinderen, ouders en ouderen in de wijk. Ze vinden het vooral fijn dat de speeltoestellen zo divers zijn. Er is voor ieder wat wils. Voor elke leeftijdsgroep is er iets te doen.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd

Op Steede Hoge Woerd hebben we de inrichting van het terrein al zo kunnen aanpassen dat kinderen hier in het groen en met natuurlijke materialen kunnen spelen en is de waterloop met de waterpomp aangepast waardoor het beheer makkelijker wordt en het spelen uitdagender. Er is een liggende boomstam toegevoegd zodat er meer speelaanleiding ontstaat. Het geplande klim- en klauterparcours is zo ontworpen dat kinderen spelenderwijs leren balanceren en coördineren. Dit parcours wordt begin 2021 gerealiseerd. Onze natuurspeeltuin is een plek geworden waar kinderen veilig en uitdagend kunnen spelen.

Stadsboerderij Gagelsteede

Op Gagelsteede loopt een goede samenwerking met de naastgelegen openbare speeltuin en de speeltuinmedewerkers van welzijnsorganisatie DOCK. Op Gagelsteede is een start gemaakt met de herinrichting van het terrein en zijn er voorbereidingen getroffen om het speelhonk te verplaatsen, zodat ook het spelen op deze locatie nog aantrekkelijker wordt.

In het jaarverslag van onze speeltuinen is meer te lezen over de activiteiten en samenwerkingen die daar zijn ontplooid.

1.3 Programma op de stadsboerderijen en stadstuinen

1.3.1 Natuureducatie programma

Naast dagelijks bezoek kunnen Utrechters ook deelnemen aan ons activiteitenprogramma. Dit programma richten we op diverse doelgroepen; op kinderen en hun families en op volwassenen die geïnteresseerd zijn in specifieke onderwerpen.

Sluiting van onze locaties door de lockdowns, openstelling voor een beperkte hoeveelheid publiek, het voorkomen van groepsvorming en het naleven van de basisregels maakten het organiseren van een activiteitenprogramma tot een uitdaging. Veel geplande activiteiten hebben we uitgesteld in de hoop dat het later in het jaar wel mogelijk was en vaak ook uiteindelijk geannuleerd omdat het ook later niet mogelijk bleek om de activiteit toch uit te voeren. Gelukkig konden er toch nog heel wat activiteiten wel doorgaan. Hieronder een overzicht.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd en Kasteeltuin Nijevelt

Omdat we veel minder bezoekers op locatie konden ontvangen, hebben we diverse informatieve filmpjes gemaakt en op social media geplaatst. Denk hierbij aan etende sprinkhanen, rollende ezels en zonnende geiten. Met name de vaste bezoekers waardeerden dit enorm. Zo konden ze, vanaf afstand, toch nog iets zien van onze dieren. Toen we weer bezoek konden ontvangen, organiseerden we de theater- en muziekvoorstellingen 'Wanda en het Plasticmonster' en 'Bertus en de Bij-zondere boom' op de tuin. Kinderen leerden hierin hoe ze verantwoord met afval kunnen omgaan en wat de functie is van bijen voor de productie van ons voedsel.

Op Dierendag hebben kinderen op Steede Hoge Woerd dierentaartjes gemaakt. Met bakblikken, cakevormen en andere materialen konden ze taartjes maken voor de cavia's, konijnen, varkens, koeien, schapen en geiten van Steede Hoge Woerd. Ze leerden welk voedsel de dieren eten. De vogelringers van Vogelringstation De Haar uit

Haarzuilens zijn op verschillende momenten langsgelopen op de boerderij om de wilde vogels te ringen. Op die manier dragen we bij aan wetenschappelijk en landelijk onderzoek naar de verspreiding van wilde vogels. Onder andere huismussen, roodborstjes, koolmezen, pimpelmezen en merels zijn geringd. De huismussen hebben behalve een metalen ringetje ook een (van afstand duidelijk afleesbare) kleuring gekregen. Zo zijn de huismussen voor omwonenden van Steede Hoge Woerd goed herkenbaar en kunnen buurtbewoners meedoen aan het onderzoek.

Op 2, 5 en 9 november zijn er kleine groepjes jongens en meiden van BraZZerie/Bakkerij Abrona op Kasteeltuin Nijevelt geweest voor een workshop 'Van grond tot mond'. Daarin leerden zij hoe groenten op de tuin worden verbouwd, wat daar allemaal bij komt kijken en wat ze hiermee in de keuken kunnen bereiden. Een leerzaam en leuk project dat we in de toekomst continueren.

Op Stadsboerderij Steede Hoge Woerd konden kinderen in november een schoen knutselen en kleuren bij de stal van Ozosnel, het paard van Sinterklaas. Deze werden door de Sint gevuld met een kleinigheidje. Zo'n 80 schoentjes zijn geknutseld en voorzien van een cadeautje. Ook schilderden we op het buitenterrein twee hinkelbanen, waardoor de kinderen hinkelend naar binnen konden komen.

Stadsboerderij Gagelsteede en stadstuinen Zuilen en Klopvaart

In januari organiseerden we een snoeiochtend in samenwerking met de Voedseltuin, inclusief een stampottlunch waar negen deelnemers op afkwamen. Op 16 februari waren 35 leerlingen van de IMC Weekendschool te gast op Gagelsteede voor een les over diergeneeskunde. De les werd gegeven door een van de medewerkers die bijna klaar is met haar diergeneeskunde opleiding.

In het voorjaar verzamelden we uitgebloeide bloembollen. Een actie van Kinderboerderij Actief om een goed plekje voor deze bloembollen te vinden in plaats van dat zij in het afval verdwijnen.

Op Stadsboerderij Gagelsteede organiseerden we tijdens de zomervakantie de volgende activiteiten: kartonnen dozenbouwdorp maken, neem eens een strobod, bouwen met PlayMais en een natuurmobil maken.

Met de medewerkers van Natuurwijs organiseerden we de Herfsttour. Met 18 kinderen zijn we drie dagen lang op pad geweest in de natuur. Naar het bos in Hollandse Rading en Lage Vuursche en een slechtweerdag op Gagelsteede, waar we onder andere braakballen hebben gepluisd en in het park op avontuur gingen. In maart was Gagelsteede de plek waar de fotocursus met Blauwlicht plaatsvond, georganiseerd door de stichting Overvecht Gezond. Op vijf vrijdagochtenden ontdekten de deelnemers middels fotografie waar ze energie en goede zin van krijgen.

Op Stadstuin Zuilen traptten we het jaar op 9 februari af met 'Gluren bij de burens', een cultureel evenement. Op 28 juni was de workshop 'Minivoedselbos' met acht personen, op 5 juli en 4 oktober de 'Wildplukwandelingen' met 15 en 11 personen en op 7 november de Sint Maartenspeurtocht.

De workshop 'Tuinvogels herkennen' op stadstuin Klopvaart trok zes belangstellenden. Vanaf 8 februari schilderde wekelijks een groep van 13 personen op de tuin en vonden er yogasessies plaats. Op 31 maart startte de moestuincursus in samenwerking met het IVN waar 15 personen aan deelnamen. De opening van het tuinseizoen vierden we samen met DOCK. Op Stadstuin Klopvaart waren 40 moeders en 60 kinderen aanwezig. Het was een perfecte natuurbeleving voor jong en oud.

In de zomer was er maandelijks een wildplukactiviteit waar acht tot tien mensen aan meegedaan hebben. Bij het Oogstfeest in september hebben we de hop geoogst van de tuin en in samenwerking met de Utrechtse brouwer vandeStreek de eerste bewerking met de hop uitgevoerd. Hier deden 30 personen aan mee. Op 4 oktober deden tien bezoekers mee met de activiteit 'Koken met wilde planten'.

Op Stadstuin Klopvaart en Stadstuin Zuilen konden in april schoolkinderen, die slecht toegang hadden tot online-onderwijs, 250 zaadbommen maken met een doe-het-zelf pakket. De flyer die bij dit pakket hoort, hebben we ook op de social mediakanalen van de stadstuinen verspreid.

Stadsboerderij Eilandsteede

Op Eilandsteede deden 15 deelnemers mee met de cursus 'Stadsnatuur'. In de periode van 1 augustus tot het einde van het jaar werden diverse activiteiten georganiseerd zoals verteltheater, brandnetels plukken en thee maken, eikels hamsteren voor de varkens, een bodemdierensafari, het afvallab, de paddenstoelen parade, natuurlijk kerstversiering maken en de Kerstmannengym.

Stadsboerderij Koppelsteede

Gedurende het jaar was Koppelsteede gastlocatie voor het bewonersinitiatief Buurtkleintjes: een ontmoeting voor ouders en jonge kinderen. Ook dit jaar was Koppelsteede weer gastlocatie voor fijne muziek tijdens het stedelijke evenement 'Struinen in de Tuinen'. In de tuin konden bezoekers genieten van diverse optredens. Op Stadsboerderij Koppelsteede hebben we in de herfstvakantie voortdurend doe-het-zelf knutselactiviteiten aangeboden.

Tijdens het Oogstfeest konden de bewoners kennismaken met het proces rondom het maken van kaas. Dit was zeer succesvol. Daarom worden er, zodra de mogelijkheid er weer is, interactieve kaasworkshops aangeboden.

Stadsboerderij Griftsteede

In de herfstvakantie konden bezoekers loepotjes en zoekkaarten lenen om te speuren naar bodemdieren.

Buurtcamping

Een bijzonder programmaonderdeel is de Buurtcamping, een initiatief van Stichting De Buurtcamping. De Buurtcamping is een kampeerweekend met buurtgenoten in het eerste weekend van de zomervakantie van de scholen. Utrecht Natuurlijk is nu een aantal jaar samenwerkingspartner voor de buurtcampings in Utrecht. Met de Buurtcamping zorgen we voor natuurbeleving in de stad en brengen we Utrechters rondom natuurthema's bij elkaar. We werkten mee aan de invulling van de activiteiten die werden georganiseerd.

Van vrijdag 4 tot en met zondag 6 september streek de Buurtcamping neer op stadsboerderij Griftsteede. In totaal waren er 20 deelnemers. Door corona was de buurtcamping verzet van juli naar september en was het aantal deelnemers beperkt.

Op stadsboerderij Gagelsteede is de buurtcamping afgelast. De Buurtcamping heeft als alternatief de 'Buurtfolder Overvecht' gemaakt waar wij een bijdrage aan hebben geleverd met informatie over Gagelsteede en Stadstuin Klopvaart. Daarnaast hebben we meegewerkt aan het vullen van een tas met 'doe-dingen' voor thuis. Deze is uitgedeeld aan mensen 'die het nodig hebben' in de wijk. Met de bon in het vakantieboekje, konden kinderen bij Gagelsteede een ijsje halen.

Op stadsboerderij Steede Hoge Woerd verkenden we of het mogelijk was om de Buurtcamping te organiseren in samenwerking met DOCK. Helaas kon dit uiteindelijk niet doorgaan zoals beoogd. De gesprekken hierover worden in 2021 voortgezet.

De buurtcamping bij Kanaleneiland ging dit jaar ook niet door. We hebben meegewerkt aan een plattegrond van de wijk met allerlei mooie plekken, dus ook stadsboerderij Eilandsteede, om te bezoeken. Op Stadstuin Kanaalweg werd wel een buurtcamping georganiseerd.

Een aantal actieve wijkbewoners had het initiatief genomen om in samenwerking met stadsboerderij Koppelsteede in Lunetten een Buurtcamping te organiseren. Er zijn voorbereidingen getroffen, maar ook hier is het initiatief afgelast. Wel was er een Buurtcamping Kick-off dag met verschillende activiteiten om mensen nu alvast enthousiast te maken voor een Buurtcamping in 2021.

Landelijke themadagen

We doen mee aan een aantal landelijke themadagen. Deze worden veelal door landelijke organisaties georganiseerd. Voorbeelden zijn de Nationale Tuinvogeltelling, Boomfeestdag, Nederland Zoemt, Wereld Dierendag, Sloopjesdagen, Nationale Modderdag, Dag van de Duurzaamheid, Nacht van de Nacht en de Natuurwerkdag. Utrecht Natuurlijk organiseert lokale activiteiten bij deze landelijke themadagen. In 2020 hebben we alleen bij de Nationale Tuinvogeltelling activiteiten kunnen organiseren. Aan de andere landelijke themadagen hebben we online aandacht besteed.

- Op woensdag 11 maart organiseerden we samen met studenten van de faculteit Biologie een 'Future voor Nature Symposium' met 23 deelnemers.
- Op Steede Hoge Woerd waren in het voorjaar van 2020 natuurcolleges gepland over tuinvogels (januari), de otter in de provincie Utrecht (februari), egels in de stad (maart), de favoriete vogels van Binnenste-Buiten presentatrice en Vogelbescherming-ambassadeur Camilla Dreef (april), dagvlinders in je achtertuin (mei) en over het Jaar van de Wilde Eend (juni). In verband met de corona-maatregelen en de daaropvolgende sluiting van Steede Hoge Woerd (in maart), konden alleen de natuurcolleges van januari en februari doorgaan. De overige natuurcolleges zullen plaatsvinden op een moment dat dit weer is toegestaan.

Natuurcolleges

Utrecht Natuurlijk verzorgt natuurcolleges. Het onderwerp van de colleges heeft een relatie met de natuur of de biodiversiteit in de stad. We organiseerden de natuurcolleges in de afgelopen jaren veelal vanuit stadsboerderij Griftsteede. In 2020 hebben wij de volgende natuurcolleges georganiseerd:

- Op zaterdag 29 februari organiseerden wij op Griftsteede een natuurcollege over de schrikkelidag waar 26 deelnemers op afkwamen.

Oogstfeesten

De Oogstfeesten vinden plaats in september en oktober. We vieren dan uiteraard de oogst en de afsluiting van het tuinseizoen. In een feestelijke setting kunnen bezoekers deelnemen aan activiteiten zoals fruitplukken, sap maken en een pizzaspeurtocht. Dat is een activiteit waarin je je eigen pizza ingrediënten bij elkaar zoekt en de pizza afbakt in de houtoven. Door corona hadden de feestelijkheden een iets ander karakter dan normaal.

Op Steede Hoge Woerd organiseerden we op 6 september het Oogstfeest als een onderdeel van het Leidsche Rijn Festival wat grotendeels digitaal was. Bij ons konden bezoekers een pizzaspeurtocht doen, sap persen, op bezoek bij de imker en een theatervoorstelling bekijken in de tipi tent. Ongeveer 500 mensen namen deel aan het feest. Op Kasteeltuin Nijvelt hebben we de Burendag (26 september) gecombineerd met het Oogstfeest in een afgeslankte vorm en was er een kindervoorstelling te bezoeken. Ook verkochten we eigen groenten en zelfgemaakte soep. Dit in samenwerking met IjsbeerINC. en BraZZerie/Bakkerij Abrona. Op deze dag kwamen ongeveer 100 bezoekers.

Op Gagelsteede is de voorstelling SOEP van IjsbeerINC. vertoond. Met een heerlijk kopje soep aan het eind. Op het erf werd ook nog de oogst van Stadstuin Klopvaart verkocht. De Bibliotheek vertelde in samenwerking met het Universiteitsmuseum over Dino's en botten. Het Oogstfeest op Koppelsteede in september trok ongeveer 1200 bezoekers met activiteiten als appels plukken in de boomgaard en appelvellen bakken, zelf kaas maken, verkoop van groenten van eigen tuin en natuurlijk was de imker ook aanwezig met honing verkoop en enthousiaste verhalen over het houden van bijen. Het oogstfeest op Griftsteede stond in het teken van jaarlijkse evenement 'Solidair Griftpark' en trok ongeveer 750 bezoekers. Het goede doel was dit jaar de Stichting Laat Ze Maar Lachen. Zij organiseert activiteiten voor kinderen die door hun thuissituatie vrijwel nooit eens lekker een dagje weggaan. Er was poppenkast op het erf, spelletjes op het plein een speurtocht over de tuin, kinderen konden cocktails maken voor de dieren en het oogsten van kruiden en groenten op de tuin.

Exposities

Meerdere stadsboerderijen beschikken over een bezoekersruimte waar we ook exposities kunnen tonen. We worden benaderd door kunstenaars die bij ons willen exposeren en we nodigen kunstenaars uit. De exposities hebben zoveel mogelijk een thematische verbinding met de natuur. We streven ernaar om iedere expositie samen te laten gaan met een activiteit waarin de kunstenaar en bezoekers met elkaar de interactie aangaan. Bijvoorbeeld door middel van een 'maak' workshop.

Stadsboerderij Gagelsteede

- Najaar: in het najaar was hier de tentoonstelling 'Steenrijk, straatarm' te zien over insecten in de stad.

Stadsboerderij Griftsteede

- T/m 12 januari: Dona Risa – De ideale wereld (met tekeningen en schilderijen). Tijdens deze expositie organiseerden we een workshop over hoe de ideale wereld eruit zou zien.
- 21 januari t/m 1 maart: Top 10 Utrechtse tuinvogels met foto's en een audiotour met zang en weetjes. Deze expositie hadden we zelf samengesteld.

- 3 maart t/m 5 oktober: Roos Cappetti – Fleurig. Prachtige en kleurige schilderijen die we langer achter de ramen hebben laten hangen, zodat de werken ook van buiten te zien waren.
- 8 oktober t/m half december: exposeerden de leerlingen van VWO 6 (Werkplaats uit Bilthoven) hun creatieve verbeelding van 'De stad als supermarkt'.
- Half december t/m 10 januari: expositie 'Kerstversiering'.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd heeft de mogelijkheid om exposities te organiseren op het 'Platform' in de foyer van Castellum Hoge Woerd.

- Januari: de expositie 'Heel stuk' door 5-VWO leerlingen van het Bonifatiuscollege in het kader van culturele en kunstzinnige vorming (CKV).
- Half februari t/m half april: in samenwerking met Museum Hoge Woerd is er een grote expositie gehouden rondom het thema 'Historisch Hout'. Elf kunstenaars, die werken met hout in verschillende vormen, lieten hun werken zien: van historisch moereik tot gerecyclede vloerdelen en papier van diverse vezels boden de kunstenaars inspiratie. Ze gaven workshops over hoe je met een waardevolle natuurlijke bron zoals hout kunt omgaan.
- Na de heropening van Castellum Hoge Woerd opende Museum Hoge Woerd de kinder-doe tentoonstelling 'Nurdius Maximus', waarin bijna alle geëxposeerde elementen gemaakt waren van gerecyclede materialen.
- Vanaf begin oktober waren op het Platform de werken te zien van lokale kunstenaar Marco de Vente. Marco is bekend van zijn portretten van collega's in volledige COVID-19 beschermende kleding. Als dialyse-verpleegkundige van het Antonius Ziekenhuis zag Marco zijn collega's veranderen van herkenbare individuen in onherkenbare COVID-19 pakken. Marco schildert naast portretten ook de landschappen van Vleuten, De Meern en Leidsche Rijn. Altijd op groot formaat en met diverse materialen. De diversiteit aan landschappen van de regio krijgen een nieuwe blik in zijn werken.

Kinderfeestjes

Ouders kunnen op onze stadsboerderijen op een laagdrempelige manier een kinderfeestje organiseren. Ook in 2020 boden wij vier verschillende verjaardagskisten aan. In zo'n kist zitten alle materialen waarmee je een feestelijke activiteit kunt uitvoeren voor kinderen in de leeftijd van 5 tot en met 12 jaar. De kisten zijn: Dierenschat, Piet Piraat-appel, Slootje prutten en Survivallen. Kinderen leren met deze verjaardagskisten spelenderwijs over verschillende van onze hoofdthema's. Op een aantal stadsboerderijen kunnen ouders ook een ruimte huren voor het vieren van een kinderfeestje. In 2020 zijn onze verjaardagskisten zes keer ingezet, door de beperkende corona maatregelen, veel minder vaak dan in andere jaren.

1.3.2 Groen wijkpodium

We stellen onze faciliteiten ook ter beschikking aan andere initiatiefnemers. De locaties zijn onder andere aantrekkelijk omdat ze een goede spreiding hebben over de stad, waardoor er altijd wel een locatie in de buurt is. De locaties passen uiteraard goed bij de initiatiefnemers van de activiteiten die bijdragen aan een groene en gezonde stad. We zien onze locaties daarom graag als groene wijkpodia en dragen dit ook uit. In 2020 maakten de volgende organisaties gebruik van onze locaties.

Stadsboerderij Eilandsteede

Het IVN (werkgroep stad Utrecht) maakte in 2020 gebruik van Eilandsteede voor hun cursus 'Dieren in de stad'. Daarnaast werd er zes weken lang een reeks kookworkshops gegeven aan 15 kinderen.

Stadsboerderij Gagelsteede

Verschillende buurt- en wijkverenigingen uit Overvecht maakten gebruik van Gagelsteede voor hun vergaderingen en bijeenkomsten. De trimclub bijvoorbeeld, bestaande uit vijftien oudere dames uit Overvecht, maakte ook in 2020 weer gebruik van ons gebouw om na hun trimronde uit te puffen en koffie te drinken.

Ook is er een mooie samenwerking met de bibliotheek. In oktober waren de nationale voorleesdagen. Op twee dagen is er voorgelezen op Gagelsteede; door wijkagent Sjaak en door Fenna Ramos, bekend van het jeugdjournaal.

Stadsboerderij Griftsteede

Twee zangkoren, het Paleiskoor en het koor Leeuwenhart oefenden wekelijks bij Griftsteede tot half maart. Ook het consultatiebureau was er wekelijks te vinden voor de weegochtend. Tot half maart en in het najaar hield de Wijkwijzer Noordoost wekelijks een spreekuur en organiseerde Utrecht in dialoog en Klimaatgesprekken verschillende bijeenkomsten. Het IVN en KNNV maakten gebruik van Griftsteede voor vergaderingen en lezingen in de periode dat dit nog mogelijk was. De bijeenkomsten van het landelijk netwerk Groene Pedagogiek werden ook door ons gehost, evenals de Masterclass Duurzaam Onderwijs. Tot slot is ook in 2020 (in afgeslankte vorm) het evenement Solidair Griftpark georganiseerd.

Boer Dirk, die door de gemeente wordt ingezet voor groenonderhoud in de stad, stalde zijn paarden en materiaal bij ons zolang hij in de stad werkte. De vrijwilligers van de bloementuin in het Griftpark waren wekelijks welkom voor hun koffiepauze.

Stadsboerderij Koppelsteede

De Natuurgroep Lunetten heeft haar gereedschap voor het knotten van wilgen en het onderhouden van de paddenpoelen in de wijk, op Koppelsteede mogen stallen. Daarnaast was de stadsboerderij gastheer en participant voor de gesprekken over het Groen Ontwikkeling Plan. De aftrap van het project 'Meet je water' (HDSR en gemeente Utrecht) vond ook plaats op Koppelsteede.

De Dag van het Park en de kerstmarkt gingen in 2020 helaas niet door. Wel heeft Koppelsteede zich ingezet om de bezoekers en bewoners te benaderen met coronaproof activiteiten. Krijg de Kleertjes, een ruilmarkt voor kinderkleren, en de jaarlijkse rommelroute, waar kinderen zonder tuin bij ons hun kleedje kunnen neerleggen voor het verkopen van overtollig speelgoed, vonden plaats op ons terrein. In de laatste week van de zomervakantie heeft Circus Diedom, het Utrechts jeugd circus, haar tent opgezet op het grasveld van Koppelsteede en voorstellingen gegeven. Vlak voor de tweede lockdown periode heeft Koppelsteede een Oogstfeest georganiseerd waarin lokale voedselvoorziening en de historische boomgaard centraal stonden. In 2020 is tevens een samenwerking tussen Koppelsteede en de Natuurgroep gevormd voor een aantal lezingen en excursies per jaar. De intentie is om deze zo snel mogelijk weer op te pakken.

Steede Hoge Woerd

Yoga-cursisten (onder andere tieners en kinderen), cursisten voor mindfulness in de natuur, vrouwengroepen, zomerkampdeelnemers van Mad Science, workshop-deelnemers van de Sharing Arts Society voor de Sint Maarten Parade en masterclass deelnemers van de Sint Maarten Parade hebben in 2020 gebruik gemaakt van de voorzieningen van Steede Hoge Woerd. Bezoekers van Steede Hoge Woerd werden via e-mailnieuwsbrieven en onze social mediakanalen op de hoogte gehouden van dergelijke activiteiten door derden en werden in de gelegenheid gesteld om mee te doen. Daarnaast werd de Tipi tent op Steede Hoge Woerd opnieuw gebruikt als start en aankomstplek voor de wandelvereniging uit de buurt en als gebruiksruijnte voor een wandelcoach.

Wijknetwerken

Utrecht Natuurlijk neemt ook deel aan diverse wijknetwerken. Wanneer wijkpartners activiteiten of evenementen organiseren, wordt Utrecht Natuurlijk regelmatig gevraagd om ook een bijdrage te leveren. Onderstaande opsomming geeft een beeld van de wijknetwerken waar wij in 2020 aan hebben bijgedragen.

Voor het gebied Gagelsteede (Overvecht en Noordwest) vervielen veel activiteiten zoals het ZON festival en de Sociale Buurtmarkt. We waren (en zijn) wel betrokken bij het Groene Lint in Overvecht, een initiatief van de gemeente Utrecht, Stadsboerderij Gagelsteede en Dierenweide de Watertoren vormen twee hotspots op het lint. We hebben meegedacht over de mogelijkheden en hebben het externe bureau, die de opdracht uitvoerde, diverse malen van informatie en contactpersonen of een netwerk voorzien. Daarnaast hebben we deelgenomen aan bijeenkomsten van 'Gezonde en betaalbare voeding voor gezinnen in Noordwest', georganiseerd door de gemeente Utrecht.

In Noordoost en de binnenstad (het werkgebied van Griftsteede) waren wij betrokken bij de Bewegvriendelijke wijk, de Wijkwijzer NO, het Bewonersplatform Staatsliedenbuurt, het Voortuin netwerk en de Vergroening van de singel. We werkten samen met het IVN, KNNV, Utrecht in Dialoog, Klimaatgesprekken, U-centraal, Parnassos en Mad Science aan een programma voor het werkgebied.

In Lunetten zijn wij actief betrokken bij het Bewoners Overleg Lunetten (BOL) de natuurgroep Lunetten en bij het Groen ontwikkelplan Lunetten over het groen in de wijk (groen houden, vergoenen en het gebruik van het groen). Ook zijn wij actief op het 'Prikbord Lunetten', een digitaal buurtplatform en werkten we mee aan de buurtfolder van Lunetten Wil Wel over sociale plekken in de wijk. In het kader van NLdoet was er in maart op Koppelsteede een sociaal tuinieren dag gepland vanuit Stichting Present. Deze moesten we helaas annuleren.

Steede Hoge Woerd onderhoudt een breed netwerk in de wijken Vleuten, De Meern en Leidsche Rijn. Sociale en culturele organisaties vinden Steede Hoge Woerd (en in bredere zin Castellum Hoge Woerd) als locatie om eigen programmering te laten plaatsvinden, maar regelmatig vinden er ook coproducties plaats. We onderhouden contacten met SportUtrecht, de bibliotheken, Cultuur19, DOCK, RAUM, de Metaalkathedraal, de Máximapark-organisatie, Abrona, GEI Gewenst Eigen Initiatief, Vrienden van het Máximapark en Landschapsbeheer Vleuten-De Meern. Tijdens het Oogstfeest van Steede Hoge Woerd (eendaags festival, begin september) is er een coproductie gemaakt met 'Struinen in de Tuinen'.

Het Leidsche Rijn Festival van Cultuur19 is in 2020 net als in voorgaande jaren georganiseerd op het Castellum Hoge Woerd. Dit jaar is het Oogstfeest van Steede Hoge Woerd tegelijkertijd met het Leidsche Rijn Festival georganiseerd, als parallelprogramma's om elkaar te versterken. Bezoekers van het Oogstfeest konden op die manier het Leidsche Rijn Festival meevieren en vice versa. Kijkers van het Leidsche Rijn Festival konden de sfeer van het Oogstfeest proeven.

Castellum Hoge Woerd en Steede Hoge Woerd zijn vertegenwoordigd in de verschillende overkoepelende organisaties die betrokken zijn bij de marketing van Leidsche Rijn (Parels van Leidsche Rijn, Leidsche Rijn Marketing) en we zijn vertegenwoordigd in het programmateam van het Máximapark. Utrecht Natuurlijk is in 2020 betrokken bij de ontwikkelingen in het Waterwinpark, bij de aanbesteding voor een nieuw kunstwerk om de waterwinning meer zichtbaar te maken (Fluid Future).

1.4 Dieren en dierenwelzijn

1.4.1 Dieren

Een van de doelen van de stadsboerderijen is om ook de inwoners van verstedelijkt gebied in contact te brengen met boerderijdieren. Ons dierenbestand bestond in 2020 uit meer dan 400 dieren, waaronder 43 geiten, 57 schapen, 25 varkens, 11 koeien, 6 pony's en 6 ezels. We houden ook kleine dieren zoals 33 cavia's, 23 konijnen, 18 tamme ratten en 64 kippen.

We houden de dieren educatief, recreatief en therapeutisch, als cultuurhistorisch erfgoed en voor de voedselvoorziening en productie van dierlijke producten die we als mens in ons dagelijks leven gebruiken. We geven daarmee uiting aan de verschillende rollen en betekenissen waarvoor dieren in onze maatschappij worden gehouden. Wij laten betekenissen zien, vertellen erover en laten onze bezoekers deze ook ervaren.

Door de coronamaatregelen waren de stallen en de dierenweides een groot deel van het jaar gesloten voor publiek. Hierdoor was er minder contact mogelijk tussen onze dieren en onze bezoekers. De pasgeboren dieren kregen via onder andere social media veel aandacht van onze bezoekers.

In verband met de vogelgriep werd eind oktober een opkloplicht voor commercieel gehouden pluimvee ingesteld. Wij zijn daar zoveel als mogelijk in meegegaan en hebben onze dieren op een aparte plek opgehokt waardoor er geen contact met wilde vogels en publiek mogelijk was.

Dierlijke producten die we als mens in ons dagelijks leven gebruiken

Producten van onze dieren zijn zo mogelijk ter plekke verkrijgbaar. Deze productie is geen doel op zich, maar een logisch gevolg van het verantwoord houden van dieren waarbij het dier in staat is natuurlijk gedrag te vertonen en van de keuze om ook in de stad met enige regelmaat de ontmoeting met jonge dieren mogelijk te maken. Zolang de voorraad strekt zijn op onze stadsboerderijen eieren van onze kippen te koop, net als honing van de bijen op de tuin. Er worden ieder jaar ook een aantal dieren geslacht. In dat geval bieden we onze bezoekers de mogelijkheid het vlees te kopen: lokaal geproduceerd vlees van een bekend dier waarvan iedereen zich met eigen ogen van het dierenwelzijn heeft kunnen verzekeren.

Om dit verder vorm te geven zijn we in 2020 een samenwerking aangegaan met Pig Me/Buiten Gewone Varkens. Eigenaren Stan Gloudemans en Josse Haarhuis hebben verspreid over Nederland, altijd zichtbaar voor iedereen, circa 20 locaties in gebruik met toegewijde verzorgers. Die geven, in kleine groepjes levende varkens, verantwoord geteeld voer. De varkens wroeten ook een gedeelte van hun voer zelf bij elkaar.

Buitengewone Varkens wroeten, scharrelen en luieren op akkers, in bossen en weilanden. Op stadsboerderij Eilandsteede en stadstuinen Klopvaart en Plutodreef hebben we in 2020 buitengewone varkens gehouden. In totaal zo'n 15 varkens. Deze hebben zich na het tuinseizoen tegoed gedaan aan de plantenresten die nog op de tuin stonden en de grond lekker omgewroet. Het vlees van de varkens kunnen Utrechters kopen in onze boerderijwinkels.

Stadsboerderijen Eilandsteede en Koppelsteede

Op Eilandsteede verkochten we het vlees van onze eigen varkens. Voor een verantwoorde slacht en educatie over de dieren werkten we samen met Pig Me/Buitengewone Varkens. Ook op Koppelsteede verkochten we het vlees van de varkens van Eilandsteede aan onze bezoekers, alsmede vlees van de ramlammeren van Koppelsteede zelf. Daarnaast zijn er rundvleespakketten op Eilandsteede (van eigen koe) verkocht. De verkoop was door de coronacrisis echter minimaal. De vleespakketten werden op meerdere locaties van Utrecht Natuurlijk aangeboden.

Stadsboerderij Gagelsteede

Bij Gagelsteede is er worst en zijn er vleespakketten van onze eigen varkens verkocht. Ook is er een koe naar de slacht gegaan en zijn de pakketten en worst daarvan, vanuit het winkeltje verkocht. Daarnaast werden er verse eieren van de kippen en honing aangeboden.

Stadsboerderij Griftsteede

Op Griftsteede verkochten we eigen eieren en honing.

Steede Hoge Woerd

Op Stadsboerderij Steede Hoge Woerd hebben de volières plaatsgemaakt voor het voedsel van de toekomst: insecten. In dit geval sprinkhanen. Het eten van insecten zal voor de jeugd van nu steeds normaler worden; het is immers een heel efficiënte eiwitbron. We zijn nog aan het experimenteren, maar op termijn komen er meer sprinkhanen en andere insecten zoals meelwormen bij.

1.4.2 Hoe we dieren houden

We hebben continu oog voor de behoeftes en het welzijn van dieren. Wij volgen de richtlijnen van het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren en de Vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland (vSKBN). Bij Utrecht Natuurlijk werken gediplomeerde diervverzorgers. Wij werken samen met de dierenartsen van de Universitaire Landbouwhuisdieren Praktijk (ULP). Deze dierenartsenpraktijk is verbonden aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht en biedt ons maandelijks begeleiding in de dierspecifieke bedrijfsvoering.

Wij zorgen dat al onze dieren goed worden voorzien in hun elementaire levensbehoeftes. Zij lijden geen honger, dorst, kou, hitte of onnodige pijn. Indien nodig ontvangt elk dier een adequate medische behandeling en als behandeling niet mogelijk is zorgen we voor een pijn- en stress arme levensbeëindiging. Het basisprincipe voor dierenwelzijn dat de landelijke overheid hanteert, hebben wij uiteraard in onze bedrijfsvoering verankerd, namelijk dat dieren zijn gevrijwaard van

- dorst, honger en onjuiste voeding;
- fysiek en fysiologisch ongerief;
- pijn, verwonding en ziektes;
- angst en chronische stress;
- beperking van hun natuurlijk gedrag; voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Steeds wordt er gekeken naar de behoeftes van de dieren en wat voor de bezoeker een leerzame of belangrijke ervaring is. Zo nemen we bezoekers ook mee in het denken over dierenwelzijn.

Wij vervullen een voorbeeldrol in het houden van dieren in de stad. Bij ons kunnen bezoekers zien en ervaren wat huisdieren nodig hebben om deze een goed bestaan te geven. Bezoekers stellen ons vragen over de verzorging van huisdieren die wij zelf houden. Dat zijn bijvoorbeeld de konijnen, tamme ratten, cavia's, katten, kippen, vissen en voliërevogels.

Wij verwijzen onze bezoekers actief door naar de informatie van het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (hierna LICG) als ons bijvoorbeeld gevraagd wordt hoe ze een hond het best kunnen verzorgen. In 2020 is voor al onze diersoorten onderzocht of ze volgens de normen van het LICG gehouden worden. De vissen op stadsboerderij Eilandsteede krijgen mede hierdoor een nieuw aquarium, de ezels op Steede Hoge woerd kregen een prachtig nieuw verblijf en weiland. Op stadsboerderij Griftsteede heeft een student van de Hogeschool Utrecht een compleet nieuw konijnenverblijf en weide ontworpen, beter passend bij de behoefte van de konijnen. We hopen dit konijnenverblijf in 2021 te kunnen realiseren.

In november 2020 is het kwaliteitsbewijs van de vSKBN herschreven. Wij zijn direct gestart met het aanpassen van onze werkafspraken en protocollen, zodat we zo snel mogelijk kunnen voldoen aan de hernieuwde eisen en we in 2021 trots het vernieuwde kwaliteitsbewijs van de vSKBN kunnen voeren.

Stadstuinen

2.1 Inleiding

Gewassen verbouwen en tuinieren vergroot de kennis en het bewustzijn over de natuur, onze voedselproductie en over gezonde voeding.

Het heeft ook een positief effect op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van Utrechters. Tuinders ontwikkelen kennis en handelingsperspectief met betrekking tot de kwaliteit van onze voedselvoorziening en vergroten hun betrokkenheid en kennis over de flora en fauna in de stad en de waardering voor een groen leefklimaat in de stad. Daarnaast zorgt de kennisuitwisseling, het gemeenschappelijk tuinieren en het gezamenlijk consumeren en delen van de oogst voor sociale samenhang in de stad. Steeds meer mensen stellen vragen bij de gangbare methodes waarmee we omgaan met ons voedsel en willen duurzamer voedsel, meer zelfvoorzienend zijn en het dichterbij elkaar brengen van producent en consument (kortere voedselketens). Utrecht Natuurlijk biedt de stad kennis over lokale voedselproductie en mogelijkheden om te participeren in het verbouwen van gewassen. Wij doen dit vanuit tien verschillende tuinen: de tuinen bij de vijf stadsboerderijen en de vijf stadstuinen Kanaalweg, Klopvaart, Plutodreef, Zuilen en Kasteeltuin Nijvelt.

In 2020 hebben we een begin gemaakt met een programma op onze stadstuinen onder het motto: Stadstuinen, lokaal, ecologisch produceren en tuinieren met en voor de stad. Met het tuinieren en verbouwen van gewassen op onze stadstuinen bieden we Utrechters de mogelijkheid om kennis en ervaring op te doen over duurzame voedselproductie en ecologisch tuinieren. Ook de basisscholen waren actief op onze tuinen met diverse lessen over tuinieren. Meer hierover in hoofdstuk 4.2 Basisonderwijs, paragraaf 4.2.1.

In 2020 hadden wij pluktuinen op Stadstuin Zuilen, Stadstuin Klopvaart en de stadsboerderijen Griftsteede en Steede Hoge Woerd, die opvallend goed werden gewaardeerd door jonge gezinnen met kinderen.

De pluktuin is een stuk grond waarop bijvoorbeeld bloemen, kruiden of groenten worden geteeld die door bezoekers worden geplukt. Bezoekers plukken zelf een bos bloemen, een mix van kruiden of een maaltje groenten en betalen hiervoor een vergoeding. De pluktuinen dragen bij aan de recreatieve en educatieve waarde van de tuinen.

2.2 Gemeenschappelijk tuinieren met Utrechters

In de periode 2020 – 2023 herijken we het gebruik van onze tuinen. We willen het gemeenschappelijk tuinieren stimuleren, omdat we daarmee meer mensen in de gelegenheid stellen om te moestuinieren, hier kennis mee te maken en erover te leren. We zien dat in Utrecht de beschikbare ruimte om zelf te kunnen tuinieren afneemt. Het inwoneraantal van de stad neemt toe, maar de beschikbare grond om te tuinieren groeit niet met dezelfde omvang. Daarom kiezen we voor een vorm van tuinieren waarmee onze locaties het gehele jaar door een zo groot mogelijke toegankelijkheid hebben voor zo veel mogelijk Utrechters.

De gemeenschappelijkheid realiseren we in gezamenlijkheid met de moestuinders op onze locaties. We vragen hen hoe zij vorm willen geven aan die gemeenschappelijkheid en gaan deze samen uitwerken en in de praktijk brengen. Utrecht Natuurlijk stelt daarbij een aantal randvoorwaarden:

- De moestuinders dragen bij aan de openstelling van de tuin voor publiek.
- De moestuinders zorgen voor kennisoverdracht over het moestuinieren naar het publiek (dat kan bijvoorbeeld met een aantal activiteiten per jaar).
- Een deel van de tuin is productietuin, waar we de productie van onder andere gewassen laten zien die deels ook worden verkocht via de boerderijwinkel en ondersteunende horeca.
- De moestuinders werken samen met begeleidde arbeidsplaatsen aan de gewassen op de productietuin.
- We maken actief bekend dat nieuwe deelnemers (periodiek) kunnen instromen. Er zijn mogelijkheden voor deelnemers om actief te participeren in de gemeenschappelijke tuin.

Doordat de eerste lockdown samenviel met de start van het tuinseizoen kon het gemeenschappelijk tuinieren moeilijk van de grond komen. Wel hebben we meerdere bijeenkomsten georganiseerd voor vrijwilligers, voor mensen die vorig jaar en vaak al meerdere jaren bij ons inschrijven voor een individueel tuintje en voor initiatieven die actief zijn op de tuinen. Tijdens de bijeenkomsten is gesproken over de wijze waarop we samen inhoud kunnen geven aan het gemeenschappelijk tuinieren. Toen we aan het begin van de zomer weer met Utrechters konden gaan tuinieren hebben we op kleine schaal met nieuwe tuin vormen geëxperimenteerd. Hieronder is te lezen wat we hierop gedaan hebben.

We werken op onze tuinen ook samen met een groot aantal Utrechtse organisaties. Door deze samenwerking zijn we in staat om bijzondere vormen van tuinieren of gewasteelt te laten zien en zijn we vooral in staat om doelgroepen die we anders niet zouden bereiken, te laten genieten, leren en ervaren op onze tuinen. De samenwerkingspartners zijn vaak in staat om met eigen financieringsbronnen een mensen uit een specifieke doelgroep de intensieve begeleiding te bieden die nodig is.

Stadstuin Kanaalweg

Hier werken we samen met stichting Common Ground Two en Emmaus. Common Ground Two werkt met vluchtelingen die vaak geen status hebben. Emmaus vangt mensen op uit probleemsituaties, met name dak- en thuislozen, en biedt hun de mogelijkheid hun leven weer op te bouwen. De groepen van deze organisaties hebben het grootste deel van het jaar getuinierd bij Stadstuin Kanaalweg. Common Ground werkt met zo'n 15 deelnemers per week en Emmaus met zo'n 10 deelnemers.

Stadsboerderij Gagelsteede

Op Gagelsteede bieden we ruimte aan voedseltuin Overvecht. Ongeveer 25 bewoners uit Overvecht verbouwen hier hun eigen groenten. Daarnaast hielpen dagelijks acht cliënten van Reinaerde mee bij het tuinonderhoud en de verzorging van de dieren.

Stadstuin Klopvaart

Op Klopvaart bieden we ruimte aan De Groene Golf. De Groene Golf biedt dagondersteuning. Hun cliënten hebben baat bij structuur en regelmaat. Zij zijn met wisselende groepen van zes tot tien mensen op woensdag t/m vrijdag op de tuin aanwezig geweest. De groepen die met kwetsbare ouderen werken, hebben helaas weinig tot niet op de tuinen kunnen werken. De contacten zijn wel warm gehouden. Bierbrouwerij vandeStreek heeft van de verwilderde hopplanten enkele scheuten laten groeien en daarmee bier van de tuin gemaakt; Het KlopHop biertje. Stichting Marem, dagondersteuning voor Surinaamse ouderen, heeft met een kleinere groep dan de afgelopen jaren enkele maanden op de tuin gekookt. Ook stichting Common Ground Two, gericht op de integratie van nieuwe Nederlanders, was met een groep van vijf deelnemers wekelijks op de tuin te vinden. Daarnaast onderhield een groepje van tien buurtbewoners gezamenlijk hun buurtmoestuin, verzorgden drie Utrechters de permacultuurtuin, waren er zo'n 15 vrijwilligers betrokken bij het onderhoud van de tuin en gebruikte de Proeftuin producten van de tuin om te verwerken in hun gebak. Het seizoen is afgesloten met drie varkens die de schooltuinen omgeploegd hebben. Zij werden door een groep vrijwilligers verzorgd. In enkele maanden tijd hebben ze de grond omgespit, zodat in 2021 de tuin weer vrij van onkruid is voor een nieuwe start.

Stadstuin Zulen

Stichting Marem maakte gebruik van de kas op deze tuin. De King Arthur Groep bood dagbesteding aan voor dementerende jongeren in de vorm van tuinwerk en er was een groep van zo'n 15 vrijwilligers actief betrokken bij deze tuin. De Pluktuin heeft in 2020 haar derde succesvolle seizoen gedraaid. De eerste gesprekken met de Tuinders over een moestuincursus in 2021 hebben plaatsgevonden.

Stadsboerderij Griftsteede

Vier vrijwilligers onderhielden samen met een hovenier de Groenkapel in de tuin van Griftsteede door één keer per maand gezamenlijk in de tuin en de Groenkapel te werken. Daarnaast is er samen met twee bewoners een start gemaakt met de grondverbetering d.m.v. Bokashi, waarbij gft-afval als grondverbeteraar wordt ingezet. Hier worden de bewoners bij betrokken.

Stadstuin Plutodreef

Helaas konden de scholen weinig tot geen gebruik maken van de schooltuin bij Stadstuin Plutodreef. Daarom hebben we in 2020 wel verschillende groentes vanuit de tuin naar de scholen gebracht. Zo konden de scholen hiervan alsnog gebruik maken. Aan het eind van het seizoen zijn er vier varkens van Buiten Gewone Varkens gekomen om de grond om te spitten. Een aantal buurtbewoners werd in de gelegenheid stelt om gezamenlijk kippen te houden op de tuin. Verder zijn er plannen gemaakt met de Tuinders voor het seizoen van 2021.

Stadsboerderij Koppelsteede

Zo'n 15 buurtbewoners droegen het initiatief voor de boerderijwinkel. Zij kweekten groenten en bloemen die ze verkochten in de boerderijwinkel op het erf van Koppelsteede. Via DemenTalent hadden twee buurtbewoners met beginnende alzheimerklachten tot juni 2020 dagbesteding op de tuin. Het project 'Sociaal Tuinieren' van o.a. Stichting Present gebruikte de tuin van Koppelsteede als trainingslocatie voor hun vrijwilligers. Een vrijwilliger komt nog steeds elke donderdag meehelpen.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd

In 2020 waren hier zo'n 40 buurtbewoners actief in de buurtmoestuin, een wijkinitiatief bestaande uit eigen en gezamenlijke tuinen. Daarnaast is er gestart met het aanbieden van begeleid vrijwilligerswerk. Hierover lees je meer in hoofdstuk 3.

Kasteeltuin Nijevelt

Op Kasteeltuin Nijevelt werkten we actief samen met enthousiaste buurtbewoners in een productietuin. Per bed werd er één gewas(soort) gepland. Het onderhoud gebeurde met elkaar. De oogst werd verdeeld onder de vrijwilligers en verkocht aan buurtbewoners. Daarnaast is er een educatieve tuin waarin ruimte is voor schooltuinen, maar er zijn ook gedeeltes waarin wordt geëxperimenteerd en waar iedereen van kan leren. Door de corona maatregelen hebben we geen schooltuinen kunnen realiseren. De educatie aan omliggende scholen heeft niet fysiek kunnen plaatsvinden, op een bijenles voor een enthousiaste groep 7 in september en een les voor groep 1/2 in november na. Op het veld naast de moestuin heeft in de zomermaanden yoga plaatsgevonden door Balance Moves.

BijenhoudersVereniging Utrecht

De samenwerking met de BijenhoudersVereniging Utrecht bestaat al heel lang. Imkers van de vereniging houden hun bijenvolken op een stadsboerderij of educatieve tuin van Utrecht Natuurlijk in ruil voor ondersteuning bij educatieve activiteiten en evenementen. Bij onze les 'Vliegend Volk' levert de imker van de locatie een belangrijke bijdrage. Dit door de leerlingen in kleine groepjes in de bijenstal te ontvangen en ze (voorzien van beschermkap) een kijkje te laten nemen in de kasten en korven waar op dat moment de bijen bezig zijn met nectar halen, stuifmeel opbergen, de koningin of larven verzorgen of nieuwe raten maken. Deze onvergetelijk ervaring kon in 2020 helaas niet doorgaan. Als alternatief hebben we een vlog gemaakt met de imker van Griftsteede, waarin hij de leerlingen meeneemt naar de bijenvolken in zijn stal. Samen met de door ons gemaakte Kahoot quiz boden we de scholen op die manier een coronaproof alternatief.

Naast de educatieve activiteiten waren de imkers aanwezig bij evenementen zoals de Oogstfeesten. Dit om hun eigen Utrechtse honing te verkopen, maar ook om met bezoekers in gesprek te gaan over het houden van bijen en hun bijdrage aan de biodiversiteit in de stad.

2.3 Cursussen, workshops en andere educatie over tuinieren

We willen ons aanbod aan cursussen, workshops en voorlichting over (moes)tuinieren in de periode 2020 – 2023 aanzienlijk gaan uitbreiden. Zo bouwen we aan programma-aanbod dat iedere Utrechter in staat stelt om op het eigen niveau te leren. Ondank de beperkingen van corona organiseerden we in 2020 het volgende:

- Op 13 februari organiseerden we een workshop ‘Onderhoud en slijpen tuingereedschappen’ op de Plutodreef, gegeven door Joost Hut. Er waren 14 deelnemers.
- 16 juli en 30 november organiseerden we werkdagen onder begeleiding van hovenier Paul van Eerd en onze tuin vrijwilligers van Griftsteede om grotere klussen uit te voeren in de tuin.
- Op Stadstuin Klopvaart boden we samen met IVN Vecht en Plassengebied de cursus ‘Stap voor stap moestuinieren’ aan. Deze richtte zich op het zelf telen en oogsten van gezonde groenten. 31 maart ging deze cursus van start. 15 personen hadden zich aangemeld.
- In het kader van de actie Zet Utrecht in bloei verzorgden wij de workshop ‘Hoe versier je een boomspiegel’.

- Op stadstuin Kanaalweg organiseerden wij de kookworkshops met groenten van de tuin samen met het Wilde Westen en Common Ground.
- Er was ook dit jaar weer een moestuincursus op Koppelsteede. Tijdens de moestuincursus kregen deelnemers een eigen stukje grond (12 m²) op de tuin van Koppelsteede en leerden ze in tien lessen de basis van het (ecologisch) moestuinieren aan de hand van de volgende onderwerpen: voorkweken, zaaien, planten, wieden, oogsten, bewaren en nog veel meer. Met steeds een stukje theorie en heel veel praktijk op de tuin. Omdat er in april geen lessen op de tuin mogelijk waren, hebben we in samenwerking met Charlotte Verhoeve, de cursusleidster, voor de eerste lessen een alternatief (online) programma georganiseerd. Deelnemers konden met behulp van instructiefilmpjes en een zadenpakket thuis plantjes voorkweken voor in hun moestuin.

Biodivers en klimaatadaptief inrichten en tuinieren

De buitenruimte die particulieren tot hun beschikking hebben, beslaat een groot deel van het oppervlak dat in Utrecht groen kan worden ingericht. Deze buitenruimte draagt al bij of heeft de potentie om bij te dragen aan een grotere biodiversiteit en aan het klimaatadaptief vermogen van de stad. Om Utrechtse te stimuleren om hun omgeving te vergroenen hebben wij in 2020 de flyers ‘Tuinieren zonder tuin – Groen kan overal!’ en ‘Moestuiniëren zonder tuin – Word je eigen groenteboer!’ uitgegeven. Deze flyers zijn te vinden op onze website. Ook maakten we de volgende video’s:

- Zo maak jij je eigen kruidentuintje! Hoe doe je dat?
- Aardappelen telen, rucola en radijs inzaaien
- Hoe zorg je voor voldoende water voor je planten?

Meewerken

3.1 Inleiding

Utrecht Natuurlijk zorgt er niet alleen voor dat Utrechters op haar locaties kunnen recreëren en leren over natuur gerelateerde onderwerpen, maar ook dat Utrechters er midden in de gemeenschap kunnen werken in een groene omgeving.

We richten ons op Utrechters die met vrijwilligerswerk een bijdrage willen leveren aan de doelen en activiteiten van Utrecht Natuurlijk. Ook richten we ons op Utrechters die een vorm van professionele en persoonlijke begeleiding nodig hebben om actief te kunnen zijn en voor wie het werk op onze locaties goed past bij hun talent, mogelijkheden en persoonlijke motivatie. We noemen dit begeleid vrijwilligerswerk.

De realisatie van deze werkplekken zorgt voor:

- Een grotere participatie van Utrechters die een directe bijdrage willen leveren aan de natuur en het groen in onze stad en een toename van het aantal 'ambassadeurs' die dezelfde boodschap als Utrecht Natuurlijk willen uitdragen.
- Een grotere toegevoegde waarde van de stadsboerderijen en stadstuinen in de stad. Deze locaties worden beschikbaar gesteld en gefinancierd door de gemeente Utrecht. Door naast natuureducatie en -recreatie ook werkplekken aan te bieden op deze locaties, vergroten we het rendement van de publieke middelen die de gemeente Utrecht aan de locaties besteedt.
- Een uitbreiding van ons natuureducatie en -recreatie-aanbod. Het realiseren van werkplekken voor vrijwilligers en begeleid vrijwilligerswerk kost arbeidsinzet van arbeidskrachten in loondienst, maar vergroot 'onder de streep' onze capaciteit om onze doelstellingen te realiseren. Dat betekent dat we met de inzet van de vrijwilligers en begeleid vrijwilligerswerk in staat zijn om een groter programma te kunnen realiseren op het gebied van natuureducatie en -recreatie en dat komt alle Utrechters ten goede. De realisatie van deze arbeidsplaatsen maakt ons werk wel complexer.

- Een grotere mate van inclusiviteit in Utrecht, door Utrechters die geen, of (tijdelijk) minder makkelijk aansluiting vinden op de reguliere arbeidsmarkt, aantrekkelijke werkplekken te bieden in een gezonde groene omgeving.
- Een grotere sociale verbondenheid in de stad. Het zorgt ervoor dat deze mensen sociale contacten kunnen aangaan en zich minder eenzaam voelen. Er ontstaan ontmoetingen tussen mensen die elkaar normaal niet tegen zouden komen. Het zorgt voor een veiligere leefomgeving en het versterkt de fysieke en geestelijke gezondheid en het welzijn.

In de volgende paragrafen lichten we toe hoe we werkplekken realiseren voor reguliere vrijwilligers en mensen die een vorm van professionele persoonlijke begeleiding nodig hebben.

3.2 Vrijwilligerswerk

In 2020 konden Utrechters bij ons terecht voor diverse vormen van vrijwilligerswerk. Onze jongste vrijwilligers zitten nog op de basisschool en de oudste vrijwilligers zijn ver over pensioenleeftijd. Vrijwilligers melden zich aan op onze locaties en gaan werken in een locatieteam verbonden aan een van onze stadsboerderijen of -tuinen. Vrijwilligers melden zich nu aan voor de volgende functies:

- begeleider van activiteiten
- gastheer of gastvrouw
- assistent of begeleider van (school)groepen op de tuinen
- verzorger van een tuin
- assistent dierverzorger
- medewerker in de boerderijwinkel en ondersteunende horeca

Vrijwilligers krijgen een vrijwilligerscontract. Vrijwilligers kunnen alleen bij Utrecht Natuurlijk komen werken wanneer zij een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) kunnen overleggen waaruit blijkt dat er geen beperkingen zijn voor het werken met publiek en kinderen. Afhankelijk van de aard van het werk en de leeftijd van de vrijwilliger wordt bepaald of een vrijwilliger in aanmerking komt voor een vrijwilligersvergoeding.

In 2020 hebben zich 25 nieuwe vrijwilligers bij ons aangemeld. In totaal werken er 150 vrijwilligers verspreid over de locaties. Meer dan 50% van de vrijwilligers is al langer dan vijf jaar actief bij Utrecht Natuurlijk, voorheen NMC. Vrijwilligers melden zich direct op een locatie aan voor vrijwilligerswerk of vinden ons via de database van de vrijwilligerscentrale. Verder melden vrijwilligers zich via de Buurtteams, WIJ3.0, DOCK, zorgaanbieder en via social media en onze website.

In 2020 zijn onze locaties lange periodes gesloten geweest. Gelukkig hebben we onze vrijwilligers kunnen blijven ontvangen. Dat heeft bijgedragen aan hun sociale structuur, gezondheid en inzet. Vrijwilligerswerk op onze locaties bood veel vrijwilligers houvast in een onzekere tijd.

3.3 Begeleid vrijwilligerswerk

In 2020 hebben we ons aanbod van begeleid vrijwilligerswerk op de stadsboerderijen en stadstuinen uitgebreid. Wij boden dit al langer aan in samenwerking met onder andere Reinaerde, Voedseltuin Overvecht, Food for Good, Zorgrecht, de Groene Golf en Common Ground. De organisaties waarmee we samenwerken geven op diverse niveaus begeleiding aan de mensen die deelnemen. Er is intensieve begeleiding waarin deelnemers de gehele dag werken met een werkbegeleider of groepsleider. Er is ook minder intensieve begeleiding waarin de deelnemers meewerken met de medewerkers van Utrecht Natuurlijk en daarin op afspraak professioneel gecoacht worden door bijvoorbeeld trajectbegeleiders van de organisaties waarmee wij samenwerken.

Een voorbeeld van een intensieve begeleiding is onze samenwerking met Reinaerde op Stadsboerderij Eilandsteede en Gagelsteede. Daar werken 6 tot wel 15 cliënten per dag op de boerderij onder begeleiding van een trajectbegeleider van Reinaerde. Cliënten helpen bij het voeren en schoonmaken van de dierenverblijven, voeren klussen uit op de tuinen en speeltuinen en zorgen voor groenonderhoud

Utrecht Natuurlijk heeft een potentieel grotere capaciteit aan begeleid vrijwilligerswerk dan de capaciteit die tot nu toe wordt gebruikt. In 2020 breidden we het aantal plekken voor begeleid vrijwilligerswerk verder uit in samenwerking met Stichting de Wending en stadstuin Food for Good.

Sociale Prestatie en activiteiten Food for Good

Utrecht Natuurlijk beschikt met de vijf stadsboerderijen en zes stadstuinen over een unieke infrastructuur voor het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen met betrekking tot 'meewerken' en 'meedoen'. De locaties bieden met hun verscheidenheid aan werksoorten een waardevol en toekomstbestendig aanbod voor Sociale Prestatie, een vorm van begeleid vrijwilligerswerk dat door de gemeente Utrecht wordt gesubsidieerd.

De deelnemers aan het begeleid vrijwilligerswerk worden in staat gesteld om met echt werk van toegevoegde waarde te zijn voor de bezoekers van onze locaties, voor de natuur in de stad en dragen met hun werk bij aan educatie over een belangrijk maatschappelijk doel; op een duurzame wijze zorgdragen voor onze aarde. Het werk dat mensen bij ons verrichten doet ertoe.

Werken in het groen heeft op veel vlakken meerwaarde. Onderzoek van onder andere Jolanda Maas laat zien dat mensen die (moes)tuinieren gezonder gaan eten, meer bewegen en zich beter kunnen ontspannen. "Groen doet mensen sneller herstellen van stressvolle situaties. Niet alleen een wandeling door de natuur helpt, zelfs het uitzicht op groen heeft al effect", aldus Jolanda Maas. Ook het werken met dieren heeft een therapeutische werking. De werking bestaat uit het feit dat het levende wezens zijn die je gevoel aanspreken omdat ze herkenbaar zijn. Ze kunnen iemand troost, warmte en veiligheid bieden en ze zijn te vertrouwen. Aangezien ze voor hun verzorging afhankelijk van ons zijn, spreken ze mensen aan op hun verantwoordelijkheidsgevoel waarbij het verzorgen de eigenwaarde versterkt. We horen dit bij werkdagen met vrijwilligers direct terug in de ervaringen die deelnemers delen. Mensen gaan meer ontspannen naar huis. Doen energie en inspiratie op en hebben fijne sociale contacten gehad. Ook zijn mensen enthousiast dat ze nieuwe dingen leren, met hun handen werken, dieren kunnen verzorgen en direct resultaat zien van wat ze doen.

Stichting de Wending laat met de Food For Good tuin al tien jaar zien wat de impact van dit begeleid vrijwilligerswerk is voor de deelnemers en daarmee voor de stad. De Wending en Utrecht Natuurlijk realiseerde met het onderbrengen van Food for Good bij Utrecht Natuurlijk een solide basis voor begeleid vrijwilligerswerk bij Utrecht Natuurlijk. De financiering van de Food for Good activiteiten kon worden gerealiseerd uit reguliere subsidiestromen, waaronder die vanuit de WMO.

Utrecht Natuurlijk en Food for Good hadden al een langdurige relatie. Medewerkers van Utrecht Natuurlijk waren betrokken bij de totstandkoming van de Food for Good activiteiten in 2011. Door het Food for Good aanbod onder te brengen bij Utrecht Natuurlijk ontwikkelen wij kennis en ervaring met het werken met begeleid vrijwilligerswerk binnen de eigen organisatie. De vijf stadsboerderijen van Utrecht Natuurlijk hebben een concrete behoefte aan het kunnen aanbieden van begeleid vrijwilligerswerk. De locaties ontvangen aanvragen naar begeleid vrijwilligerswerk vanuit doorverwijzers zoals Lister en buurtteams en worden rechtstreeks benaderd door mensen die vrijwilligerswerk willen komen doen, maar daar een duidelijk behoefte aan begeleiding bij meebrengen. Bij de kennismaking met deze vrijwilligers of nadat een vrijwilliger bij ons is gestart, blijkt regelmatig dat vrijwilligers sociaal (zeer) kwetsbaar zijn en dat er meer ondersteuning nodig is dan wij nu op deze locaties, zonder trajectbegeleiding, kunnen bieden. Dit leidt regelmatig tot teleurstellingen bij de vrijwilligers, maar ook bij de medewerkers, die onvoldoende tijd en kennis hebben om goede begeleiding te bieden.

In 2020 zijn we gestart met het aanbieden van begeleid vrijwilligerswerk op Stadsboerderij Steede Hoge Woerd. Bij Steede Hoge Woerd hebben sinds de start in juli 2020 ruim 30 unieke vrijwilligers meegedaan in de begeleide groepen. Deels begeleide vrijwilligers en deels regulieren vrijwilligers. De meeste vrijwilligers melden zichzelf aan, maar ook verwijzers van onder andere Buurtteams, Lister en Amerpoort weten ons al te vinden.

Medewerkers van Steede Hoge Woerd geven aan dat ze het fijn vinden dat er nu een aanspreekpunt is binnen de locatie voor vrijwilligers met begeleidingsvragen en hun verwijzers. De succesvolle start op Steede Hoge Woerd bevestigt voor ons dat er behoefte is aan dit aanbod in deze wijk, dat het meewerken in de tuin en met de dieren op de locaties van Utrecht Natuurlijk binnen het begeleid vrijwilligerswerk aantrekkelijk is voor verschillende doelgroepen.

3.4 Vrijwilligerswerk van bedrijven

De volgende bedrijven en organisaties hebben in 2020 de handen uit de mouwen gestoken en ons geholpen bij werkzaamheden op de boerderij of de stadstuin:

- 22 jan: ASR, 7 personen
- 18 feb: Studentenvereniging SSR op Klopvaart, 16 personen
- 20 feb: Studentenvereniging SSR hielp op de Johanneschool bij de aanleg van een groen schoolplein, 16 personen
- 6 mrt: Damesdispuut Panna Cotta, 3 personen
- 23 jun: NL doet met Abvie, 9 personen
- 24 jun: NL doet met ASR, 10 personen

Natuureducatie

4.1 Inleiding

Met het onderwijsprogramma bouwt Utrecht Natuurlijk voort op de lange traditie die begon in de jaren dertig van de vorige eeuw.

Wij bieden de Utrechtse basisscholen een relevante bijdrage aan het schoolcurriculum met aandacht voor houding, gedrag en kennis rond natuur en milieu. Voor het voortgezet en hoger onderwijs in Utrecht bieden wij maatwerk op aanvraag of in co-creatie.

Natuurlijk trof de uitbraak van de coronapandemie ook de uitvoering van ons natuureducatieprogramma voor het basisonderwijs. Toen wij vanaf vrijdag 13 maart 2020, de start van de eerste lockdown, onze locaties sloten voor publiek, zijn wij ook gestopt met het aanbieden van lessen op onze locaties, het uitlenen van leskisten en het uitgeven van onze materiaal pakketten. Dit alles om samenscholingen en niet noodzakelijke reizen te voorkomen. Dit had tot direct gevolg dat wij de door ons bestelde materialen voor 'Jungle op je tafel' en 'Liesje bloeit vlijtig' niet konden uitgeven en hebben laten composteren. Het materiaal voor 'Rupsen voor en vlinders na' konden we gelukkig nog annuleren. De zaden, aardappels en uien die wij besteld hadden voor 'Tuin bij school' konden we in onze eigen tuinen gebruiken. De plantjes konden we gelukkig later in het jaar wel aan de scholen leveren.

Op onze website verzamelden we lesmateriaal (van onszelf maar ook van andere organisaties) wat door de scholen/ouders gebruikt kon worden bij het thuisonderwijs. In juni 2020 zijn we weer voorzichtig begonnen met lessen op de tuin in de buitenlucht en hebben we het lenen van leskisten en uitgeven van materiaalpakketten weer opgestart. Na de zomervakantie hebben we ons programma zoveel mogelijk weer als normaal uitgevoerd, wel met aanpassingen in de lessen zodat deze zoveel mogelijk buiten en op een veilige manier voor leerlingen en onze medewerkers konden doorgaan. Dit duurde tot de herfstvakantie. De oplopende besmettingen hadden toen tot gevolg dat we ook de lessen voor basisscholen op onze locaties opnieuw moesten stopzetten. Het uitlenen van leskisten en het uitgeven van materiaalpakketten hebben we wel verder door laten gaan.

4.2 Basisonderwijs

4.2.1 Het lesaanbod

Zelf ervaren en zelf doen is de kern van de educatieve aanpak van Utrecht Natuurlijk. Leren doe je met hart, handen en hoofd. Lesmateriaal kan worden gebruikt voor onderbouwing en visievorming (hoofd), bezinning en reflectie (hart) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (handen). Leerkrachten benoemen in evaluaties door de jaren heen consistent dat Utrecht Natuurlijk met het bieden van op de Utrechtse natuur gerichte lessen en uitdagend materiaal, een meerwaarde levert die noodzakelijk is als aanvulling op het reguliere lesaanbod.

In onze educatie integreren we aandacht voor de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Zo draagt Utrecht Natuurlijk bij aan het onder de aandacht brengen van meerdere Sustainable Development Goals bij jonge Utrechters.

Ecologische basisvorming in Utrechtse context

Utrecht Natuurlijk geeft met unieke natuurervaringen vorm aan de ecologische basisvorming van leerlingen. Passend bij leeftijd en niveau wordt kennis gemaakt, inzicht ontwikkeld en worden zorg en betrokkenheid voor de natuur de motor voor weloverwogen keuzes met handelingsperspectief. We sluiten aan bij de leefwereld van leerlingen met echt Utrechtse context.

Scholen kunnen kiezen uit lessen op de stadsboerderijen, op de stadstuinen en op boerenbedrijven in de omgeving van Utrecht. Voor op school zijn er projecten met levende materialen, leskisten met uitdagend onderzoeksmateriaal en doe-het-zelf projecten.

Het lesaanbod is beschikbaar per twee leerjaren of is geschikt voor alle jaargangen of een 'bouw'. In de lessen is differentiatie mogelijk op niveau. Leerkrachten kunnen in ons lesaanbod zoeken op leeftijd, niveau, thema en kerndoelen.

Met de NME-Themakalender kunnen scholen onze lesprogramma's koppelen aan landelijke en internationale themadagen of -weken en zo aansluiten bij de actualiteit. In 2020 hebben 125 scholen gebruik gemaakt van ons programma voor basisscholen uit de stad Utrecht. Er deden 944 groepen mee (55% van het bereik in 2019), daarmee bereikten wij 24.269 leerlingen in de stad. Door corona konden een groot aantal lessen op de

“Juf, ik vind dit veel leuker dan spelen met mijn Nintendo.”

Leerling tijdens Buitengewone Bodembeestjes les op de tuin

locaties in het voorjaar niet doorgaan. Ook de uitgifte van materiaalprojecten en leskisten hebben we toen stop moeten zetten. Op het moment dat onze locaties weer beperkt open waren, maar we nog geen groepen konden ontvangen, kon de uitgifte van materiaalprojecten en het uitlenen van leskisten weer doorgaan.

Tijdens de verschillende lockdowns hebben we scholen extra attent gemaakt op onze doe-het-zelf-projecten die zij gedurende het schooljaar zelfstandig op school en in de schoolomgeving kunnen uitvoeren. We hebben scholen diverse tips gegeven voor online (thuis)natuuronderwijs. www.utrechtnatuurlijk.nl/scholen/tipsvoorthuis

In het voorjaar hebben we een alternatief bedacht voor de 'Vliegend Volk' les. We hebben een film gemaakt bij de imker in de bijenstal, zodat de leerlingen op school een digitaal-bezoek aan de imker konden brengen. Een digitale Kahoot quiz over bijen maakte het lespakket compleet.

Imker Maarten in de bijenstal bij Griftsteede - YouTube
www.youtube.com/watch?v=9bDxFVtfllo

Vanwege de maatregelen konden onze binnenruimtes in het najaar niet worden gebruikt. We hebben waar mogelijk onze najaarslessen omgebouwd tot buitenlessen. Zo konden de nieuwe lessen 'Zaden en Zo', 'Proef de Herfst' en de meeste 'Buitengewone Bodembeestenlessen' toch doorgaan.

Om de scholen beter te kunnen ondersteunen bij hun lessen op school, hebben wij van Natuurcentrum Arnhem het programma 'Even d'r Uit' overgenomen. Op alle onze stadsboerderijen kunnen scholen deze opdrachtkaarten lenen voor 15 minuten durende buitenopdrachten binnen de thema's taal, rekenen, natuur, techniek, filosofie en meer.

Programma

Om up-to-date te blijven en aansluiting te houden bij de scholen vernieuwen wij jaarlijks een deel van ons programma en brengen passend programma van andere organisatie onder de aandacht. In 2020 hebben we het volgende gedaan:

We hebben een financiële bijdrage geleverd, zodat het project 'Sarah's Wereld' (programma over duurzaamheid) digitaal uitgevoerd kan worden zonder dat de school ergens lesmateriaal moet ophalen. In tijden van corona was dit een belangrijke meerwaarde. Doelstelling van het project is de leerlingen op een speelse manier de begrippen 'duurzaamheid', 'consumptief gedrag' en 'ecologische rugzak' te leren.

In februari hebben we de Warmetruidag onder de aandacht gebracht met het daaraan gekoppelde nieuwe doe-het-zelf-project de Winterquiz voor het digibord 'Waarom dragen dieren geen trui?' De leerlingen ontdekken hoe dieren in Utrecht de winter overleven. Om zich warm te houden kunnen dieren een dikkere vacht of een dikkere speklaag krijgen of meer lucht tussen de veren houden. Als je geen vacht of veren hebt moet je wat anders verzinnen: bijvoorbeeld je ingraven in de modder, je verstoppen als ei of larve, of op een andere manier een winterslaap houden. Er zijn zelfs dieren die vertrekken.

We ontwikkelden een alternatief voor de les 'Kaasmaken' die normaal op onze locaties wordt uitgevoerd. Ook met het oog op dat het in coronatijd niet altijd haalbaar is voor een school om bij ons deze les te volgen. De lessen zullen in 2021 worden uitgevoerd.

In april hebben we de zaden en werkbladen van de actie Honey Highway 'Red de bij, zaai de tuin in' bij scholen onder de aandacht gebracht.

Ook hebben we de 'Slim met schoolafval' tool van Rijkswaterstaat gepromoot. De slimme tool helpt scholen bij afsluiten van afvalcontracten. Inkoopers worden stap voor

stap begeleid door het inkoopproces, zodat restafval tot een minimum wordt beperkt en waardevolle afvalstromen een nieuw leven krijgen.

In 2020 hebben we de pilot versie gedraaid van de nieuwe herfsttuinles 'Zaden en Zo' voor groep 5 t/m 8. De les kon tussen de lockdowns door nog net uitgevoerd worden op onze locaties en deze werd goed ontvangen.

Rondom de zomer kon ook de vernieuwde boerderijles voor groep 1 en 2 op de locaties doorgaan. Ook daarop kregen we enthousiaste reacties.

"Ik wilde jullie nog even laten weten dat onze kleuters van De Kleine Prins Utrecht Noord een heerlijke ochtend hebben gehad. Wat een fijne kinderboerderij zijn jullie! We komen graag nog een keer terug."

Leerkracht groep 1 en 2

De pilot van de volledig nieuwe bijenles 'Bevrijd de bijen!', in de vorm van een escaperoom, hebben we door corona een schooljaar moeten uitstellen. De ontwikkeling en voorbereidingen van deze les zijn onverminderd doorgegaan. We hopen deze les in 2021 voor het eerst uit te kunnen voeren.

De handleiding van het doe-het-zelf-project 'Hoe komt een boom het jaar door?' hebben we vernieuwd.

Schooltuinen

Het schooltuinieren maakt al sinds de jaren dertig van de vorige eeuw onderdeel uit van het programma voor het primair onderwijs. Een groot deel van het oppervlak van onze tuinen (op een stadsboerderij of een stadstuin) wordt ingezet voor schooltuinieren. We bieden schooltuinprogramma's aan voor alle basisonderwijsgroepen: kleuters komen kennismaken met de tuin in de herfst en/of het voorjaar, groep 3 en 4 tuint op kleine schaal in groeps-tuinbakken en groep 5 t/m 8 komt in het tuinseizoen iedere week langs. Leerlingen van deze deelnemende groepen werken in een tuintje. Aan het tuinwerk worden natuurthema's verbonden zoals bemesting/compost, bestuiving en zaadverspreiding

Wij boden basisscholen de volgende schooltuinlessen op onze tuinen: Kabouterpad, Tuinverkenner, Groene Vingers, Proef de Herfst en Zaden en Zo.

Hierin leren leerlingen achtereenvolgens over het planten en zaaien van gewassen, het onderhouden van de gewassen en over het oogsten van de gewassen.

In 2020 hebben er in totaal maar 35 groepen meegedaan met schooltuinieren op onze locaties. Er hadden zich 93 groepen ingeschreven maar door corona zijn er helaas maar 35 groepen overgebleven die in de periode juni tot de zomervakantie getuind hebben met een aangepast programma. 17 scholen hebben we ondersteund met plantjes zodat zij op school met hun leerlingen konden tuinieren.

De nieuwe NME-gids

De Utrechtse scholen schrijven zich via de digitale NME-gids in voor de lessen op onze locaties en voor de afname van alle andere onderwijsproducten. Om de scholen te informeren over ons programma stuurden wij hen in mei 2020 onze nieuwe gids 'Natuur- en milieueducatie Basisonderwijs Utrecht 2020-2021'.

Dit jaar hebben we in de gids suggesties opgenomen om een actueel thema te koppelen aan Utrecht Natuurlijk lessen en andere educatieproducten.

Maatwerk

Iedere stadsboerderij heeft een verzorgingsgebied van twee wijken. De aan de boerderij verbonden educatiemedewerker is de contactpersoon voor de basisscholen in zijn of haar verzorgingsgebied. Bij vragen voor maatwerk is de educatiemedewerker de aanspreekpersoon voor de scholen en degene die de school verder helpt met hun vraag. In 2020 is het volgende maatwerk geleverd:

- Op 11 maart hebben we de broedmachine uitgeleend aan basisschool De Cirkel in Overvecht.
- Omdat het schooltuinieren niet door kon gaan, hebben we tuinvlogs gemaakt voor de leerlingen van de Hof ter Weide, de Boomgaard en de Koningin Wilhelminaschool, zodat deze leerlingen toch nog iets van de tuin konden meemaken. Een volle kruiwagen met courgettes hebben we afgeleverd bij de Boomgaard, zodat de leerlingen ook nog iets van de oogst konden meemaken.
- Op 26 november kwam groep 1/2 C van De Krullebaar op de Kasteeltuin Nijvelt voor een buitenles. Samen kijken wat er in de winter nog in de moestuin staat, wat je nog kunt oogsten en ook leren hoe bloemetjes als goudsbloem en komkommerkruid smaken.
- Steede Hoge Woerd/Utrecht Natuurlijk was vertegenwoordigd bij de brede scholen 't Zand en Vleuterweide. Samen met schoolvertegenwoordigers, sociale partners, culturele partners en sportpartners werd het programma-aanbod en activiteiten afgestemd. Een van de uitkomsten hiervan was onder andere dat wij een programmaonderdeel verzorgden bij de jaarlijkse Natuur- en Cultuurdag van BS 't Zand.
- Het Groene Vingers programma voor de Vrijeschool op Stadsboerderij Koppelsteede liep als maatwerkproject door tot de herfstvakantie. En voor de basisschool de Spits hadden we de Proef de Herfst les aangepast zodat deze deels op school kon worden gegeven.
- Een derdejaars student pabo van de Marnix Academie in Utrecht heeft voor haar stageschool de Taalschool een vlog gemaakt over Gagelsteede die ze in de klas heeft laten zien. Op deze manier kon de klas toch een bezoek brengen aan de boerderij.

Evaluëren

Na afloop van elke afgenomen activiteit nemen we een digitale evaluatie af bij de gebruiker. Onze doelstelling is om met een 8 of hoger te worden gewaardeerd door de meerderheid van de gebruikers van ons programma. Deze doelstelling hebben we in 2020 ruimschoots gehaald. 79% van de gebruikers waardeerde ons programma voor het basisonderwijs met een 8 of hoger. Op verschillende plekken in dit hoofdstuk hebben we een quote van de scholen opgenomen uit de evaluaties ter illustratie.

4.2.2 Andere aanbieders en co-creatie

Programma van de Buren

Het onderdeel 'Programma van de Buren' is het programma van andere (lokale) aanbieders. Dit was in 2020 goedgevuld. Organisaties zoals Technotrend, Botanische Tuinen Universiteit Utrecht, Het Vogelnest in Amelisweerd, Natuurmonumenten Landgoed Haarzuilens en het Wetenschapsknooppunt Utrecht maakten hiervan gebruik om hun programma onder de aandacht van de Utrechtse scholen te brengen. Nieuwe Buren die we het afgelopen schooljaar een plekje hebben gegeven zijn: Reis door een boom (Nationaal Bomenmuseum Gimborn), Planeet in actie, Wonderwel, Grow Wizzkid, Zoom: Light on the Small en the Fungi Factory.

Co-productie en co-creatie

Dankzij ondersteuning vanuit de SIDO kon Fungi Factory 60 schoolgroepen gratis voorzien van oesterzwammen kweeksets op koffiedik. Een mooi voorbeeld van lokale Utrechtse en circulaire economie voor de leerlingen op Utrechtse basisscholen.

We hebben dit jaar ook onze samenwerking met de Marnix Academie (pabo) voortgezet. Helaas konden niet alle programma's doorgaan. Het doel van deze samenwerking is om pabostudenten gedurende hun opleiding regelmatig in contact te brengen en te laten deelnemen aan NME-activiteiten, zodat zij deze ook in hun loopbaan als leerkracht optimaal weten in te zetten.

Samen met het ODRU en de Groene Belevenis, collega-organisaties uit de provincie Utrecht, hebben we praatplaten voor moestuincoaches ontwikkeld onder de vlag van Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO). Dankzij subsidie van Jong Leren Eten kon dit project worden uitgevoerd. De platen zullen landelijk (gratis, digitaal) beschikbaar komen en zijn bedoeld om moestuincoaches te ondersteunen bij de invulling van hun lessen op een basisschool. De oplevering staat gepland voor voorjaar 2021.

Op de GDO-leermiddelendag hebben wij een pitch gehouden voor onze leskist 'Ontdekken & Onderzoeken'. Een toonaangevende leskist die geen inhoudelijk onderwerp als thema heeft, maar de didactiek van de 21ste-eeuwse vaardigheden onderzoekend leren omvat. Het ontdekken en onderzoeken in de natuurlijke omgeving rondom de school staat centraal. Een aantal collega NME-organisaties hebben belangstelling om deze leskist ook in te zetten in hun werkgebied.

We nemen deel aan de landelijke GDO-Focusgroep Tuinieren in het basisonderwijs om gezamenlijk vernieuwingen in het schooltuinieren te ontwikkelen. Met een aantal partners uit Utrecht onderzoeken we hoe we gezonde voeding en moestuinieren nog beter onder de aandacht kunnen brengen bij scholen.

De tweede serie van de landelijke Masterclass Duurzaam Onderwijs, met NME-collega's en leerkrachten uit het hele land, vond weer plaats op Griftsteede. Helaas maakte corona een einde de fysieke bijeenkomsten en kreeg het een digitaal vervolg.

We legden contact met de ontwikkelaars van de Junior Global Goals om tot een gezamenlijk aanbod te komen. Wij hopen dat dit in 2021 tot een concreet product leidt.

We onderzochten of we speciale ‘kinder Treetags’ kunnen maken waarop in een oogopslag te zien is wat de kwaliteiten van de betreffende boom zijn. De ontwikkelaar wil deze mogelijk gratis voor scholen ter beschikking stellen. Utrecht zal daarvoor dan de pilotgemeente zijn.

Een geluk bij een ongeluk is dat corona tijd gaf om meer (online) contact te hebben met NME-collega-organisaties uit bijvoorbeeld Arnhem, Amsterdam, Rotterdam. Dit leidde bijvoorbeeld tot de overname van ‘Even d’r Uit’ van Arnhem.

Boerderij in de kijker

Boerderij in de Kijker is een samenwerking met Vereniging Boerderij in de Kijker (42 leden) en 14 Utrechtse NME centra, die gezamenlijk de hele provincie Utrecht bedienen om les op een echte boerderij voor basisscholen mogelijk te maken. In 2020 zijn 115 lessen geboekt door scholen in de gemeente Utrecht. Door corona hebben veel lessen niet plaats kunnen vinden. Het aantal lessen dat wel is gegeven aan Utrechtse scholen is 31.

In 2020 heeft Utrecht Natuurlijk in opdracht van de vereniging BIDK de les Superboer voor groep 5 en 6 herzien. In deze herziening is nu meer aandacht voor (het begrip van) kringlopen op de boerderij.

4.2.3 Ontwikkelingen in het onderwijs

Kringloop denken en 21ste-eeuwse vaardigheden

Binnen het onderwijs is er behoefte aan mogelijkheden om te differentiëren in de lesstof om zodoende beter aan te kunnen sluiten bij de verschillende leerstijlen en niveaus van de leerlingen. Ontdekkend en onderzoekend leren, kringloopdenken en 21ste-eeuwse vaardigheden bieden veel mogelijkheden voor differentiatie. Dit hebben we in 2020 toegepast op onze boerderijles voor kleuters (Beestenboerderij). Door de extra doordenkvragen is het niveau van de les beter te differentiëren voor de jongere en de al wat oudere kinderen in de gemengde kleutergroepen 1 en 2.

De nieuwe houten kistjes voor deze les zijn gemaakt door cliënten van de Van der Hoeven Kliniek in Utrecht.

“De eerste beestenboerderij klas die op Eilandsteede langskwam, gaf dikke complimenten voor de vernieuwde inhoud van de leskist.”

Diervorzorger Pim

In de nieuwe les 'Zaden en Zo' voor groep 5 t/m 8 hebben we verschillende invullingen gemaakt om beter aan te sluiten bij het niveau en ontwikkeling van de leerlingen. Zo maken groep 5 en 6 een herfstmandala en doen groep 7 en 8 een stellingenspel. Het uitdagen van kinderen om verder en dieper na te denken door middel van een stellingenspel, sluit goed aan bij de ideeën van 21ste-eeuwse vaardigheden.

“Ik had mijn twijfels of een les die voor groep 5 t/m 8 wordt aangeboden wel voldoende uitdaging voor groep 8 geeft en ik ben aangenaam verrast! Dit was een prima les voor groep 8.”

Leerkracht groep 8

Curriculum.nu

Wij volgden de ontwikkelingen rondom Curriculum.nu over de herziening van het curriculum in het basisonderwijs (po) en het voortgezet onderwijs (vo). Daartoe zijn we onder meer aangesloten bij de Coöperatie Leren voor Morgen.

Groene scholen

Een groen schoolplein, een moestuin bij school en een groene buitenruimte als leeromgeving zijn mogelijkheden om natuureducatie bij school een impuls te geven en tegelijkertijd bij te dragen aan meer groen in de stad.

Met ons levend materiaal project 'Tuin bij School' leverden wij een bijdrage aan het vergroenen van schoolpleinen. Scholen kunnen bij ons zaden en planten bestellen om hun schoolomgeving daadwerkelijk te vergroenen. In 2020 hebben 17 scholen hieraan meegedaan.

Wij waren nauw betrokken bij het opstarten van de moestuincoachpoule in de provincie Utrecht die scholen kunnen helpen bij hun schooltuinlessen op school. Een aantal tuinders met wie wij al lang samenwerken heeft via Jong Leren Eten de moestuincoachcursus gevolgd. Deze tuinders zijn daarmee gecertificeerd moestuincoach geworden. Zoals al eerder vermeld, zijn wij een van de ontwikkelaars van de landelijke praatplaten voor moestuincoaches.

Duurzame Scholen Utrecht

Dit provinciale programma 'Duurzame Scholen Utrecht' is in 2020 van start gegaan, bedoeld om scholen te stimuleren aan de slag te gaan met het verduurzamen van hun schoolgebouw(en).

De aftrap hiervan was met een webinar op 30 september. Doel van het webinar was om scholen te informeren over specifieke onderwerpen en antwoorden te geven op hulpvragen. Bijvoorbeeld een update over de overheidsmaatregelen en toelichting op een praktijkvoorbeeld van SPO Utrecht van verschillende verduurzamingsprojecten. Onafhankelijke experts waaronder Ruimte-OK, Natuur en Milieufederatie Utrecht en Schooldakrevolutie konden vragen van deelnemers beantwoorden. Utrecht Natuurlijk was hier ook bij aanwezig om een toelichting te geven op educatieve kansen die het verduurzamen van een schoolgebouw biedt om zodoende ook de leerlingen te betrekken.

4.3 Voortgezet en hoger onderwijs

Het Utrechtse onderwijs vraagt steeds vaker om lokale maatschappelijke context die aansluit bij het curriculum en zoekt naar mogelijkheden om actuele maatschappelijke vraagstukken onderdeel te maken van dat curriculum. Utrecht Natuurlijk beantwoordt die vraag met maatwerk in Utrechts perspectief op onderwerpen als Circulariteit, Sustainable Development Goals, Klimaatadaptatie, Voedselproductie en Biodiversiteit waarmee leerlingen met 21ste-eeuwse vaardigheden aan de slag kunnen. Van deze bijdrage aan duurzaamheidseducatie wordt graag gebruik gemaakt. Samen met onze partners verbinden we docenten, scholen, studenten en organisaties die verder willen met duurzame ontwikkeling in het onderwijs. Dit doen we met inzet van ons netwerk en door actief bij te dragen aan bijeenkomsten, evenementen en projecten rond duurzame ontwikkeling in het onderwijs. Bij de uitvoering van diverse projecten zoeken we de samenwerking met partners zoals de Coöperatie Leren voor Morgen en Stichting Technotrend. Daarbij maken we graag gebruik van additionele financiering, zoals we ook de SIDO-regeling nieuwe stijl inzetten om betekenisvolle samenwerkingsprojecten voor Utrecht mogelijk te maken.

Spreekuur voor leerlingen

In het voorjaar zijn wij een spreekuur voor leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs gestart om hun vragen te kunnen beantwoorden op de onderwerpen natuur, milieu en duurzaamheid. Door de lockdown en het thuisonderwijs waren de leerlingen thuis aan de slag met werkstukken en opdrachten. Voor eventuele vragen met betrekking tot deze onderwerpen konden de leerlingen op vaste tijden bij ons terecht. Zodoende konden wij de leerkracht ontlasten en met onze kennis en ervaring een extra dimensie aan de antwoorden toevoegen. In overleg met de afdeling onderwijs van de gemeente Utrecht hebben we dit spreekuur gelanceerd. Helaas hebben leerlingen geen gebruik gemaakt van dit spreekuur en hebben wij het weer gestopt toen de scholen weer begonnen.

Eco-School

Het Amadeus Lyceum uit Vleuten is in 2020 gestart als Eco-School. Met Eco-Schools staan leerlingen aan het stuur bij de duurzame veranderingen binnen de school: 'student-led change'. Ze vormen –samen met enkele volwassenen– een Eco-team en onderzoeken de school aan de hand van een duurzaamheidsscan. Vervolgens stellen ze doelen en werken ze aan verschillende acties om het gedrag van mensen, het curriculum én de schoolomgeving te verduurzamen. Utrecht Natuurlijk is als begeleider gevraagd om de school te helpen bij het verduurzamen van de school. En op de valreep van 2020 heeft ook basis-school De Odyssee zich gemeld als Ecoschool. Ook deze school zullen wij begeleiden.

Voor wie	RoL UN
Amadeus Lyceum Vleuten	Begeleiden ECO-team op weg naar erkenning als ECO-school.
Bonifatiuscollege	Duurzaamheidseducatie verzorgen ter voorbereiding van expositie door vwo-5 leerlingen op Castellum Hoge Woerd rond thema 'Heel Stuk' voor vak CKV.
Gerrit Rietveld College	Excursieprogramma verzorgen rond biodiversiteit en lokale voedselproductie.
Lerarenopleiding Hogeschool Utrecht	Begeleiden verschillende groepen studenten bij het ontwikkelen van lesmateriaal voor het VO rond thema's als klimaatadaptatie, lokale voedselproductie, circulariteit en biodiversiteit.
SOLVE student consultants	Input leveren voor brainstorm rond betrekken jongeren bij SDG's.
De Werkplaats kindergemeenschap	Organiseren van inspiratie en excursie rond biodiversiteit, lokale voedselproductie en klimaatadaptatie t.b.v. de jaarlijkse expositie in Griftsteede.
Movares / Hogeschool Windesheim	Leveren inspiratie en feedback modulair multifunctioneel duurzaam geluidsscherm, koppeling flora en fauna aan duurzame civiele techniek.
UITbestuur 2020	Leveren input Utrechts perspectief en programma 'Duurzame Introductie Stunt'.
UniC Utrecht	Leveren van inspiratie middels introductiefilm voor de Young Climatedon waarbij 178 leerlingen zich stortten op de klimaatuitdagingen van drie Utrechtse ondernemers. (https://youtu.be/c1isBclE080).
Universiteit Utrecht	Verzorgen stagebegeleiding en productontwikkelopdrachten voor een drietal masterstudenten Science Education and Communication i.h.k.v. Internships Product Development rond thema's voedselproductie en duurzaamheid en het begeleiden van een masterstudent Economic Geography bij onderzoek naar de invloed van organisaties als Utrecht Natuurlijk op de ontwikkeling van duurzame initiatieven in de stad.

Ondersteuning

5.1 Inleiding

Utrecht Natuurlijk zet zich ook in om stedelijk en buiten onze locaties een bijdrage te leveren aan de groene en gezonde stad.

We ondersteunen initiatieven en ontwikkelen projecten samen met andere natuurorganisaties, maatschappelijke organisaties en bewonersinitiatieven. We initiëren deze projecten vanuit de subsidie Natuur- en Milieucommunicatie en -educatie. Voor de uitvoering van deze projecten werven we additionele projectfinanciering.

5.2 Ondersteuning groen initiatief

5.2.1 Adviseren en faciliteren van zelfbeheer en groen initiatief

Utrechters kunnen bijdragen aan een prettige openbare ruimte door zwerfvuil op te rapen maar ook door een boomspiegel of een stuk openbaar groen in beheer te nemen. Er zijn ook initiatiefnemers die specifieke diersoorten beschermen. Dit zijn bijvoorbeeld de ring-slangbroeihuopbeheerders en de overzetters van padden en kikkers. Deze zogenaamde zelfbeheerders dragen bij aan de kwaliteit van de openbare ruimte omdat zij zorgen voor meer variatie in beplanting, meer biodiversiteit, meer toezicht en omdat zij vaak een hogere beheerkwaliteit leveren dan die de gemeente kan bieden. Ook in 2020 konden deze zelfbeheerders bij ons terecht voor kennis en advies.

Aan iedere stadsboerderij is een programmamaker van Utrecht Natuurlijk verbonden die initiatiefnemers in zijn of haar gebied helpt bij het realiseren van hun initiatief. Indien nodig trekt deze samen op met de wijkadviseurs van het betreffende wijkbureau of de wijkopzichter/medewerkers Groen van Stadsbedrijven.

Wij maken initiatiefnemers wegwijs in de mogelijkheden en regels die de gemeente Utrecht heeft voor zelfbeheer en groeninitiatief. We adviseren over het vinden van financiële middelen om een initiatief mogelijk te maken en adviseren over de haalbaarheid en toekomstbestendigheid.

Stadsboerderij Eilandsteede (West en Zuidwest):

- Verschillende bewoners geadviseerd over het vergroenen van hun straat en het aanleggen van geveltuinen.
- De tuingroep van het Spinozaplantsoen ondersteuning geboden, zodat hun werkdagen beter verliepen.

Stadsboerderij Gagelsteede (Noordwest en Overvecht):

- Diverse bewoners uit Noordwest en enkelen uit Overvecht geadviseerd over het vergroenen van de straat door middel van geveltuinen, plantenbakken, boomspiegels en groene daken.
- Een bewoner geholpen bij het vinden van haar weg voor het vergroenen van de speeltuin en de directe omgeving van Balkstraat.
- Bijgedragen aan de realisatie van de buurtmoestuin bij Burezina van Zorgrecht door middel van het beschikbaar stellen van groter tuingereedschap/-machines.
- De bibliotheek Utrecht had vragen over hun activiteit 'Insectenhotel bouwen'. We hebben hen op weg geholpen met advies en eigen materiaal.

Stadsboerderij Griftsteede (Noordoost en Binnenstad):

- Circle That geadviseerd over een ludieke actie rondom inspireren burgers voor het aanleg geveltuinen.
- Het bewonerscomité staatsliedenbuurt geadviseerd over gierzwaluwkasten in de Staatsliedenbuurt en Lauwerecht en hebben geholpen met een kinderspeurtocht.
- De gemeente Utrecht gefaciliteerd met filmopnamen voor opening wilde bijen hotel.
- Diverse bewoners geadviseerd over voedselbossen, egels, gierzwaluwen, kikkers en vijvers, geveltuinen en boomspiegels.

Stadsboerderij Koppelsteede (Zuid en Oost):

- Diverse bewoners uit geadviseerd over het vergroenen van de straat door middel van geveltuinen, plantbakken, boomspiegels en groene daken en over het opvangen van regenwater met regentonnen.

Stadsboerderij Steede Hoge Woerd (Vleuten de Meern en Leidsche Rijn):

- Vergroeningsactie van de bewonersgroep van de Odenveltlaan ondersteund. Ze organiseerden een groenmarkt waarin bewoners elkaar om advies konden vragen. Wij hebben ondersteund met plantjes voor hun groenmarkt en met voorlichtingsmateriaal. Bewoners konden deze plantjes gratis afhalen en in hun tuinplanten.
- Verschillende bewoners van De Meern hebben advies gekregen omtrent vergroening van bermen, groenstroken en gevels (o.a. Stobberakplantsoen en Emmerikboslaan).
- Verschillende bewoners in Leidsche Rijn hebben advies gevraagd voor vergroening van groenstroken en geveltuinen (o.a. Sambalweg/Nootmuskaatweg, Mies Bouhuyslaan, en Jan Wolkerssingel).
- Steede Hoge Woerd adviseerde bij de aanleg van een mini-voedselbos bij de busbaan Parkwijk/Amaliapark in Leidsche Rijn. Op initiatief van een buurtbewoner, DOCK en de omwonenden zijn er plannen om van het bestaande groen een mini-voedselbos te maken, met ondersteuning van het Initiatievenfonds. Steede Hoge Woerd adviseert over beplanting, inrichting en draagvlak onder omwonenden. We hebben een gezamenlijk inspiratiebezoek gebracht aan het voedselbos in Haarzuilens.

GroenmoetjeDoen!

We ondersteunen de organisator van de GroenmoetjeDoen!-dag: de dag waarop de Utrechtse zelfbeheerders in het zonnetje worden gezet. In juni 2020 wilden we op deze dag alle Utrechters uitnodigen om kennis te maken met diverse vormen van biodiversiteit en klimaatadaptief inrichten van de leefomgeving die door de verschillende groeninitiatieven in de stad zijn gerealiseerd. Door corona hadden we deze dag in eerste instantie uitgesteld naar september, maar hebben we het uiteindelijk helemaal moeten annuleren.

Steunpunt, ambassadeurs en sociaal tuinieren

In 2020 waren we betrokken bij het netwerk dat naar een Utrechtse oplossing zoekt voor een groen steunpunt. Dit steunpunt zou Utrechters moeten kunnen adviseren over bijvoorbeeld de aanleg van een daktuin, moestuin, geveltuin, siertuin, waterbergende tuin, natuurlijke stadstuin, waterbergend groen dak, permacultuurtuin, voedselbos, groen schoolplein, groene speelplek en samen tuinieren-tuin. Kortom, alles onder het motto 'samen maken we de stad groener'. In 2020 hebben we gewerkt aan de vorm en inhoud van een dergelijk steunpunt en zullen dit in 2021 voorleggen aan de toekomstige gebruikers om te toetsen of de vorm en inhoud aansluiten bij de wensen en behoeften van de doelgroep.

We verwachten dat er in 2021 meer duidelijkheid ontstaat over de vorm en inhoud van een dergelijk steunpunt en Utrecht Natuurlijk is zeer geïnteresseerd om een rol te spelen in de totstandkoming hiervan. Ook waren we betrokken bij het initiatief 'Tuinambassadeurs'. Het is de bedoeling dat deze ambassadeurs bewoners kunnen gaan ondersteunen bij het vergroenen van de eigen tuin of buurt. Onze programmamakers zijn sinds 2019 ook tuinambassadeur.

5.2.2 Stimuleren van groen initiatief in co-creatie

Op de agenda van het Magie-overleg (het geregelde overleg van bij de natuur betrokken Utrechters, natuurexperts, gemeentelijke beleidsambtenaren en stadsecologen) worden regelmatig onderwerpen besproken die interessant zijn voor meer Utrechters dan alleen de deelnemers van het Magie-overleg. Voorbeelden hiervan zijn de klimaatstresstest, Waterproof030, de baten van bomen, de omgang met essentaksterfte en invasieve exoten.

Wilde Stadscafé

Een projectgroep met deelnemers uit het Magie-overleg, waaronder Utrecht Natuurlijk en de bibliotheek, hebben naar aanleiding van bovenstaande het Wilde Stadcafé bedacht met als doel een groter publiek te betrekken bij groene onderwerpen die spelen in de stad. We hebben daarbij ook tot doel om mensen te activeren en doen daarom een lichtvoetig activistisch appel op de mensen die interesse tonen in de stadscafés. Dat kan bijvoorbeeld met oproepen om mee te doen met het overzetten van kikkers en padden, het inventariseren van flora en fauna en alert te zijn op werkzaamheden/ontwikkelingen waar de belangen van de natuur in de stad worden geschaad. Kortom: informeren en activeren. Een sandwichformule voor inspiratie en beleid. Daarnaast zorgt het voor meer naamsbekendheid voor de deelnemende organisaties, kunnen er zo deelnemers voor activiteiten en of werkgroepen geworven worden en kan het gebruikt worden als communicatiekanaal voor gemeentelijke informatie en beleid.

In najaar 2020 planden we driemaal een stadscafé in de periode van september tot en met december. Deze zouden plaatsvinden in de centrale bibliotheek aan de Neude. In verband met de coronamaatregelen was het niet mogelijk om de cafés door te laten gaan en hebben we het uitgesteld naar 2021. De onderwerpen zijn: 'de natuur wat boeit het', 'de stad als biotoop', 'natuurparels van Utrecht' en 'gezondheid en de wilde stad'. Het programma bestaat uit een presentatie van een onderwerp met een Utrechts perspectief en nabespreking met het publiek en zo mogelijk een informeel samen zijn. Er is een moderator aanwezig die het gesprek met sprekers en deskundigen begeleidt en het publiek betreft.

Jouw huis en tuin klimaatproof

In 2020 heeft Utrecht Natuurlijk in samenwerking met het Milieucentrum Utrecht, Energie-U en de Natuur en Milieufederatie Utrecht twee webinars en een publiekswerkshop over klimaatadaptatie voor bewoners georganiseerd. In het eerste webinar kwamen oplossingen aan bod waarmee bewoners hun tuin watervriendelijk kunnen inrichten. Twee ervaringsdeskundigen lieten in korte presentaties zien hoe een watervriendelijke tuin eruitziet en wat je allemaal in je eigen tuin kunt doen. Het tweede webinar ging over de combinatie van zonnepanelen en een groen dak. Ook hiervoor waren verschillende sprekers uitgenodigd, die hun ervaringen deelden, praktische tips gaven en vragen beantwoordden. Tijdens de publiekswerkshops werden er tien maatregelen gepresenteerd over hoe bewoners hun tuin en huis klimaatproof kunnen maken. De webinars en de publiekswerkshop waren met, per keer meer dan 40 deelnemers, goed bezocht.

5.3 Projecten

Waarnemingen verzamelen

In Utrecht zetten diverse mensen zich in om kennis te vergaren over de biodiversiteit in de stad door actief te zijn als waarnemer. Utrecht Natuurlijk begeleidt projecten waarin Utrechters gierzwaluwen en vleurmuizen monitoren (de waarnemers van Gierzwaluw030 en BAT030) en wilde planten inventariseren. Voor deze begeleiding ontvangt Utrecht Natuurlijk additionele financiering van de gemeente Utrecht. Wij coördineren de activiteiten voor de betrokken groepen Utrechters, organiseren bijeenkomsten en bundelen (broed)gegevens.

Gierzwaluw030

Gierzwaluw030 is een project om nesten van gierzwaluwen in de stad Utrecht in kaart te brengen. Het project wordt gecoördineerd door Utrecht Natuurlijk, in opdracht van de gemeente Utrecht. In 2020 hebben 35 vrijwilligers in de hele stad (inclusief Vleuten en De Meern) nesten in kaart gebracht en voorlichting gegeven aan buurtbewoners over hun gevleugelde buurtgenoten. De resultaten van de inventarisaties door de vrijwilligers van Gierzwaluw030 worden getoond in de natuurwaardekaart van de gemeente Utrecht, waardoor de vrijwilligers een belangrijke bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van natuur voor Utrechters. In 2020 zijn door alle vrijwilligers gezamenlijk ruim 100 bezette nesten van gierzwaluwen gevonden. 'Bijvangst' van de inventarisaties zijn leuke gesprekken met buurtbewoners die komen vragen wat we aan het doen zijn. Zo draagt het project niet alleen bij aan de soortbescherming door nesten in kaart te brengen, maar ook door het vergroten van het bewustzijn over natuur bij Utrechters.

BAT030

BAT030 is de overkoepelende naam voor vier projecten over vleurmuizen in de stad Utrecht. Kraamgroepen van gewone dwergvleermuis worden in kaart gebracht, open en dichte vleermuiskasten worden gecontroleerd op 'bewoning' door vleurmuizen en vrijwilligers fietsen vaste routes waarop de vleermuisgeluiden met batloggers in kaart worden gebracht ('VleerMUS'). Bij BAT030 zijn zo'n 30 vrijwilligers betrokken. In 2020 hebben de dichte

kastencontroles niet plaats kunnen vinden in verband met het risico op 'kruisbesmetting' van de vleurmuizen met COVID-19. De overige werkzaamheden hebben met wat aanpassingen wel plaatsgevonden. Het resultaat is dat vier kraamgroepen van gewone dwergvleermuis in kaart zijn gebracht, dat alle VleerMUS routes minimaal twee keer gefietst zijn, waarmee waardevolle informatie in kaart is gebracht van het voorkomen van soorten vleurmuizen in de stad. Open vleermuiskasten in parken zijn zo regelmatig gecontroleerd op de aanwezigheid van vleurmuizen. Alle waarnemingen van vleurmuizen die in het project BAT030 worden gedaan, zijn input voor de natuurwaardekaart van de gemeente Utrecht.

Maaibeheer

In 2020 is het maaibeheer in de gemeente Utrecht opnieuw aanbesteed. Belangrijk aandachtspunt voor het nieuwe beheer was het behoud van biodiversiteit. Het maaien moet zorgen voor meer planten in de stad. Hierdoor wordt er op veel plekken in de stad minder vaak en anders gemaaid.

Maaien zorgt voor bewonersvragen en klachten, de ene bewoner wil dat er vaker gemaaid wordt, de ander minder. Utrecht Natuurlijk en de gemeente Utrecht willen bereiken dat er in de stad meer begrip ontstaat voor het maaibeleid en er meer waardering komt voor de biodiversiteit in de stad. We willen ook bereiken dat het aantal vragen en klachten dat de gemeente Utrecht ontvangt over het maaibeleid verminderd.

Hiervoor hebben we in samenwerking een campagne gestart. In 2020 is hiervoor een webpagina opgezet, zijn er vier informatiefilmpjes gemaakt en verspreid via social media en is er contact gelegd met KNNV voor het opzetten van plantenexcursies.

Groen doet goed

In opdracht van de Provincie Utrecht voeren we het programma 'Groen doet goed' uit. Dit programma heeft tot doel meer kinderen te verleiden de natuur in te gaan. Utrecht Natuurlijk verdeelt een activiteitenbudget onder verschillende stedelijke initiatieven en voorziet deze van advies.

'Groen doet goed' ondervond in 2020 natuurlijk ook de gevolgen van corona. Veel van de geplande activiteiten konden niet doorgaan. Maar de Avonturenclub heeft vijf series gedraaid in Overvecht met kinderen uit groep 4/5 en 6/7. In het Noorderpark gingen zij op zoek naar elementen om de natuur te ervaren waarbij samenwerking belangrijk is. Een ander zeer geslaagd project is de Herfsttoer. Drie opeenvolgende dagen gingen 20 kinderen naar verschillende natuurgebieden rond Utrecht. Door samenwerking met NatuurWijs, Gagelsteede en DOCK kregen deze kinderen onvergetelijke ervaringen in een voor hun onbekende omgeving.

Zet Utrecht in bloei

In 2020 werkten we samen met de Guerrilla Gardeners en Stadsbedrijven aan de succesvolle actie voor boomspiegeladoptie. In 2020 hebben ruim 170 Utrechters zich aangemeld om een boomspiegel te vergroenen en te verzorgen. Ruim 225 boomspiegels zijn door hen vergroend. Op ons YouTube kanaal staat het promotiefilmpje voor deze actie. We kregen heel veel blije reacties op deze actie en diverse verzoeken om de actie een vervolg te geven.

Wormenhotel

Een wormenhotel is een soort kast waarin wormen leven. Met een wormenhotel composteer je met je burens groenafval tot vruchtbare compost. Een groepje buurtbewoners beheert samen een 'hotel' en zij gebruiken de opbrengst (compost) in hun tuin, boomspiegel of zelfbeheerproject. Het is een lokale manier om groenafval om te zetten in waardevolle grondstof en om daarbij ook nog leuke contacten op te doen in je buurt.

In 2020 hebben we gewerkt aan een Utrechts model en is er een samenwerking opgezet met Le Compostier, Buurman (werkt met Utrechts afvalhout) en UN. Het model is nu te zien op het Hof van Cartesius en kan vandaar ingezet worden om de nieuwe hotelhouders te trainen. De uitrol over de rest van de stad kan beginnen.

Maf van Plantjes

Collega Wim Vuik is gepassioneerd botanicus. Hij volgt al jaren de ontwikkeling van spontane vegetatie in de Utrechtse binnenstad. Hij schreef mee aan de Utrechtse wandelroute in de 'Stadsflora van de Lage Landen'. Dit boek van Ton Denters verscheen in mei 2020. Tegelijkertijd publiceerde Utrecht Natuurlijk de korte film 'Maf van Plantjes' over de Utrechtse route uit het boek op het eigen YouTube kanaal. Zo werd ingespeeld op de behoefte aan 'groene ommetjes' en de belangstelling voor 'botanisch stoepkrijten'. De film toont mooie en verrassende beelden

van spontane flora in de Utrechtse binnenstad, met enthousiast commentaar van Wim. De achtergrondmuziek is de track 'UtRec' van Dave Mech. Hij bewerkte samples van Utrechts stadsgeluid en maakte er vette techno van. De film leverde veel positieve reacties op en is intussen ruim 1400 keer bekeken. youtu.be/dSEpWEQqEaU

Festival Voedsel in de Stad

Onze plannen om in samenwerking met stadslandbouwinitiatief Koningshof een mooi festival rond het thema 'Voedsel in de Stad' te organiseren, konden door corona niet doorgaan. In plaats daarvan werden meerdere kleine activiteiten georganiseerd. In de premièreweek van 'De Schooltuin, een jaar rond met je handen in de grond' vertoonden we deze film in de passende ambiance van de kas van Koningshof. Daarbij verzorgde OverVers een heerlijk diner in de kas, vanzelfsprekend bereid met 'gered' voedsel. Wageningse studenten verzorgden in diezelfde kas de workshop 'Fermenteren kun je Leren' waarbij praktische tips voor thuis gecombineerd werden met een microbiologische kijk op voorkomen van voedselverspilling.

Tas voor Thuis voor senioren

In april 2020 hebben we een bijdrage geleverd aan de eerste Tas voor Thuis voor senioren. De Tas voor Thuis is een initiatief van Beter Thuis/Buurtteamorganisatie Sociaal, DOCK Utrecht en SportUtrecht. Samen met andere Utrechtse organisaties hebben we de handen ineengeslagen voor oudere inwoners met een klein sociaal netwerk en die weinig digitale mogelijkheden hebben. De Tas voor Thuis biedt voor ouderen verrassende recreatieve, activerende en educatieve spullen maar ook praktische informatie. Voor veel ouderen is het van belang dat er offline ook activiteiten zijn. Vanuit Utrecht Natuurlijk hebben we een grote tuinvogelspeurkaart, groentebewaarfolder en de Utrecht Natuurlijk ansichtkaart aangeleverd. Wegens succes is de actie kort daarna herhaald. Er zijn in totaal 500 tassen verspreid.

5.4 Groene schoolpleinen

Steeds meer scholen en bij de school betrokken ouders nemen het initiatief om het schoolplein te vergroenen. Naast dat het plein er op deze manier uitdagender en aantrekkelijker uitziet dan de gebruikelijke tegelvlakte, zorgt het ervoor dat leerlingen en buurtkinderen kunnen spelen en leren in de natuur en creatief meer worden uitgedaagd. Een groen schoolplein levert ook een bijdrage aan het klimaatadaptief vermogen van de stad en daarmee aan een prettigere leefomgeving voor de leerlingen, leerkrachten en de buurt. Bij de voorjaarsnota van 2017 is een motie aangenomen om de totstandkoming van groene schoolpleinen in Utrecht meer te stimuleren en te faciliteren. Utrecht Natuurlijk heeft met de gemeente Utrecht afspraken gemaakt over de opzet en uitvoering van een programma dat invulling geeft aan deze motie. Wij ontwikkelden de brochure 'Een groen schoolplein, hoe pak je dat aan?' en hebben die online en offline gedeeld met de Utrechtse scholen. In deze brochure staat een stappenplan 'Van idee naar officiële opening' waar scholen inzicht krijgen in de stappen die genomen moeten worden bij de realisatie van een groen schoolplein. Ook zouden we in 2020 twee inspiratiebijeenkomsten organiseren voor Utrechtse scholen. Door de corona maatregelen zijn deze uitgesteld naar 2021. Onze inzet op dit onderwerp wordt mede mogelijk gemaakt met additionele financiering van de gemeente Utrecht.

Daarnaast adviseren wij initiatiefnemers van groene schoolpleinen bij het opstellen van een programma van eisen, het zoeken naar financiering, het realiseren van draagvlak bij het schoolteam en de ouders en we verwijzen naar hoveniers met ervaring in het ontwerpen en aanleggen van speelnatuur. In 2020 hebben wij de volgende scholen ondersteund:

- Agatha Snellenschool
- De Johannesschool
- Maaspleinschool
- De Paulusschool
- Het Schateiland
- Vrije school (allen basisscholen)
- Pouver College (voortgezet onderwijs)

5.5 Samenwerken en stimuleringsprogramma SIDO

Wij realiseren onze doelstellingen niet alleen. Dat doen we in samenwerking met heel veel verschillende samenwerkingspartners. Partners die stedelijk opereren of in een specifieke wijk, partners die de natuur in het land een warm hart toedragen en partners die arbeidsplaatsen in een natuurlijke omgeving realiseren. Het zijn er te veel om op te noemen.

Samenwerkingspartners die een financiële bijdrage nodig hebben voor de realisatie van een project, kunnen een aanvraag indienen bij de Stimuleringsregeling Initiatieven Duurzame Ontwikkeling (SIDO).

Voor SIDO is een budget van €90.000 per jaar beschikbaar. Utrecht Natuurlijk geeft in opdracht van de burgemeester en wethouders uitvoering aan deze regeling. In 2020 was het voor het eerst mogelijk om ook initiatieven te ondersteunen die in co-creatie met Utrecht Natuurlijk uitvoering willen geven aan hun project, de SIDO-regeling nieuwe stijl. In 2020 kon 18 keer een beroep op de SIDO-regeling gehonoreerd worden. Twee initiatiefnemers stonden dit jaar op mooie lijstjes: De Guerrilla Gardeners bij Duurzame Honderd van Trouw, en Josine Leeuwdront van bordspel 'Klimaatjes' bij de Duurzame Jonge Honderd. Twee initiatieven werden door Corona geannuleerd en in een aantal gevallen maakte Corona aanpassingen nodig aan het projectplan of de tijdsplanning. Aan SIDO-initiatieven 'Oude Stijl' werd € 33.683, – toegekend, aan de SIDO-regeling 'Nieuwe Stijl' € 56.317, – samen precies het maximaal beschikbare bedrag van € 90.000, -. Door een bezuiniging van de gemeente Utrecht is de financiële basis onder de SIDO-regeling weggevallen. Vanaf 2021 kunnen dan ook geen nieuwe aanvragen meer worden gehonoreerd. Dat is een mooie aanleiding om de balans op te maken van de 15 jaar dat Utrecht Natuurlijk en haar voorganger NMC uitvoering gaven aan de SIDO-regeling: Jontsje Fennema, masterstudent Economic Geography aan de Universiteit Utrecht is in 2020 gestart met haar onderzoek naar de invloed van de SIDO-regeling op de ontwikkeling van duurzame initiatieven in Utrecht. Dit onderzoek heeft als doel om bij te dragen aan de wetenschappelijke literatuur over duurzame transitities.

Initiatief	Aanvrager	Toegekend bedrag	Nieuwe- of Oude Stijl	Omschrijving
Wasbare Luiers en babyzindelijkheid	Staartdeling	€ 640,-	OS	Project gericht op het verminderen van de hoeveelheid wegwerpluiers door voorlichting en informatie over alternatieven
IVN Natuurgidsenopleiding	IVN	€ 500,-	NS	Opleiding van nieuwe natuurgidsen i.s.m. de lokale IVN-afdeling
Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO) in funderend Utrechts onderwijs	O3-Effect	€ 4.000,-	OS	Schoolleiders PO en VO verkennen met elkaar de route naar actueel onderwijs dat aansluit bij de omgeving, fungeert als aanjager voor duurzame ontwikkeling en Global Goals, die ruimte geeft voor innovatief LvDO en de rol van schoolleiders daarbij
Stad als Voedselbron	Koningshof	€ 417,-	NS	Activiteiten i.h.k.v. lokale voedselproductie en het voorkomen van voedselverspilling
Young Innovators 2020	Stichting Technotrend	€ 10.000,-	NS	Jongeren uit de bovenbouw van havo en vwo werken vanuit systeemtheorie aan klimaatuitdagingen rond circulariteit, biodiversiteit en klimaatadaptatie
Bordspel Klimaatjes	Enactus Utrecht	€ 660,-	OS	Pilot om zes 'Klimaatjes' bordspelen te testen op Utrechtse basisscholen
Boomspiegeltuin	Guerrilla Gardeners	€ 11.400,-	NS	De adoptie van boomspiegeltuinen bevorderen. 630 mensen vroegen zaadjes aan, 432 mensen deden de test 'Is je boomspiegel geschikt?' en er werden ruim 225 boomspiegels geadopteerd
Stad zonder Afval	Fungi Factory	€ 4.151,-	OS	Met lesmateriaal en koffiedik-oesterzwam kweeksets werken leerlingen van tien Utrechtse basisscholen aan het thema 'Utrecht Circulair 2050'
Van Dom tot Steengoed	Stichting DdM	€ 10.000,-	OS	De Domtoren als aanjager voor de circulaire stad door aansprekend hergebruik van bij de restauratie vrijkomend materiaal
EnergieKanaleneiland	Energiecoöperatie Kanaleneiland	€ 3.000,-	OS	Festiviteit voor bewoners en ondernemers rond klimaatadaptatie, vergroening, verduurzaming en energietransitie
School- en nutstuin Pouwer College en Ithaka	Covitaal	€ 10.000,-	NS	Herinrichten en ontwikkelen schooltuin Pouwer College en Ithaka tot een 'tiny voedseltuin' en het vormen van een beheerdersteam van ouders, leerlingen en buurtbewoners
Moestuin de Haar deelprojecten	Stichting Moestuin de Haar	€ 7.175,-	OS	Moestuiniëren met aandacht voor circulaire voedselproductie, educatie rond natuur- en cultuurhistorie en toegankelijk werk
Circulair Skills in het vmbo	Anne	€ 11.900,-	NS	Met docenten en bedrijven werken aan praktisch lokaal maakonderwijs dat aansluit bij de circulaire beroepspraktijk
Voorstelling 'Soep'	IjsbeerINC	€ 1.500,-	NS	Educatief theater met lesbrieven voor kleuters over de oorsprong van voedsel
Zaailingen van de stad	Hans van Dijk	€ 10.600,-	NS	Aandacht voor spontaan stadsgroen door een rubriek in het stadsblad, een serie tv-programma's en een wandelroute
Energie Bieb on Tour	Energie-U	€ 4.056,-	OS	Mobiel loket voor de EnergieBibliotheek voor energie- en klimaatambassadeurs

Samenwerken

6.1 Inleiding

Utrecht Natuurlijk participeert in verschillende netwerken. Dat doen we op wijkniveau en op stedelijk, regionaal en landelijk niveau.

Op wijkniveau werken we in netwerken die zich inzetten voor sociale cohesie en voor natuurkwaliteit en gezondheid. Deze netwerken bestaan onder andere uit 'groene' en sociale welzijnsinitiatieven en maatschappelijke organisaties zoals DOCK, JOU en Sport Utrecht. Op stedelijk niveau werken we in netwerken gericht op ontwikkeling van onderwijs, gezondheid en welzijn en natuurlijk op onze 'eigen' onderwerpen natuureducatie, recreatie in het groen, biodiversiteit, klimaatadaptie, tuinieren en andere aanpalende onderwerpen. Een voorbeeld is het Magie-overleg over natuur in de stad.

We zijn regionaal verbonden met andere kinderboerderijen en werken regelmatig samen met de Provincie Utrecht. Wij hebben – tot wederzijds voordeel – goede banden met zich landelijk en provinciaal profilerende partijen op het snijvlak van Natuur- en Milieueducatie (NME) en duurzaamheid. Dit zijn onder andere Staatsbosbeheer, Natuur en Milieufederatie, Natuurmonumenten, IVN en SME.

Utrecht Natuurlijk is aangesloten bij verschillende netwerken om de kwaliteit van ons werk te borgen en gezamenlijk te verbeteren. Ook dragen we graag bij aan de ontwikkeling van (gemeentelijk) beleid waar het raakt aan ons vakgebied. Wij zijn lid van het landelijke netwerk NME-organisaties. Dit netwerk is gelieerd aan het bestuurlijke netwerk Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling (GDO). Ook is Utrecht Natuurlijk lid van de vSKBN, het landelijke kinderboerderijen-netwerk en van de Coöperatie Leren voor Morgen.

6.2 Overzicht van netwerken en netwerkactiviteiten

Vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland (vSKBN)

- Bij de vSKBN zijn bijna 200 publieksboerderijen (kinderboerderijen, stadsboerderijen, zorgboerderijen, dierenweides etc.) aangesloten ten behoeve van kennisuitwisseling, belangenbehartiging en doorontwikkeling van het vakgebied.

Provinciaal netwerk

In samenwerking met de provincie Utrecht organiseren we twee bijeenkomsten voor alle kinderboerderijen en dierenweides in de provincie Utrecht gericht op het versterken van het provinciale netwerk zodat de kracht, kennis en ervaring die in dit netwerk aanwezig is goed benut kan worden door het netwerk zelf. Deze bijeenkomsten zijn een vervolg op het onderzoek naar welke rol kinderboerderijen kunnen vervullen in de verbinding stad-platteland. Is er bijvoorbeeld een gezamenlijk verdienmodel of kennisuitwisseling mogelijk?

Een van de bijeenkomsten stond al gepland voor het najaar van 2020, maar is toen niet doorgegaan vanwege de coronaregels. Deze is nu uitgesteld naar 2021. De tweede bijeenkomst stond gepland voor 2021 en zal later in het jaar plaatsvinden.

Bij de eerste bijeenkomst gaan we in op hoe je de kracht van de kinderboerderijen in kunt zetten voor fondsenwerving en aan welke wet- en regelgeving je moet voldoen. Voor wet- en regelgeving zullen we gebruikmaken van de expertise van de vSKBN of het eigen netwerk in de provincie.

Bij de tweede bijeenkomst leggen we de focus op hoe we met elkaar een vitaal netwerk kunnen vormen en welke rol het vSKBN hierin kan vervullen.

Nederlandse Unie van Speeltuinenorganisaties (NUSO)

Utrecht Natuurlijk is lid van het NUSO, een vergelijkbare organisatie als de vSKBN, maar dan voor speeltuinen. Als branchevereniging maakt NUSO zich hard voor het behoud van speeltuinen die in beheer van de buurt zijn. Ook zij hebben korte lijnen met de overheid waardoor wij snel toegang hebben tot relevante kennis.

Netwerk speeltuinen Utrecht

Utrecht Natuurlijk neemt deel het Utrechtse netwerk voor beheerde speeltuinen. Aan dit netwerk wordt deelgenomen door alle organisaties die een van de beheerde Utrechtse speeltuinen onder hun hoede hebben en door sociaal makelaar organisatie DOCK. In dit netwerk worden ervaringen uitgewisseld met betrekking tot het beheren van de speeltuinen en de uitvoering van de beleidsregel beheerde speeltuinen van de gemeente Utrecht.

Gemeenten voor duurzame ontwikkeling (GDO)

Utrecht Natuurlijk is aangesloten bij het NME-netwerk van het GDO. De ruim honderd leidinggevenden van lokale natuur- en duurzaamheidsorganisaties in dit NME Netwerk helpen elkaar om:

- natuur- en milieueducatie te verbreden naar duurzaamheidseducatie en -participatie,
- doordachte, structurele en samenhangende programma's aan te bieden en te ontwikkelen,
- competenties te ontwikkelen, aan te sluiten op landelijke ontwikkelingen.

Magie-overleg

Utrecht Natuurlijk is actief betrokken bij het Magie-overleg waarin ook de gemeente (o.a. de stadsecoloog), Utrechtse natuur- en milieuverenigingen en het Milieucentrum Utrecht actief zijn. Iedere zes weken is er een overleg aan de hand van actuele onderwerpen in de stad die door de verschillende deelnemers kunnen worden geagendeerd. Voor ons is dit netwerk een belangrijk klankbord voor de onderwerpen die spelen in de stad en is het een vindplaats voor behoeften in de stad op het gebied van ondersteuning voor groene initiatieven. In 2020 nam het Hoofd Programma van Utrecht Natuurlijk deel aan dit netwerk.

Afstemming met Stadsecologen/ groenbeheer, water en voedsel

Naast het Magie-overleg is er regelmatig contact met de stadsecologen over beleidsontwikkelingen in de stad met betrekking tot groen, afstemming van werkzaamheden en actuele onderwerpen. Ook overleggen we regelmatig met verschillende medewerkers van Stadsbedrijven voor afstemming over de ondersteuning van zelfbeheerders en over de uitvoering van het Utrecht Waterproofprogramma vervolgen. Onze activiteiten rondom voedsel stemmen we af met het programma van de afdeling Volksgezondheid.

Programmaraad Utrecht voor Global Goals

Utrecht Natuurlijk nam deel aan de programmaraad van Utrecht voor Global Goals. De programmaraad bestond uit 10 vertegenwoordigers van organisaties die zijn gevraagd mee te denken over de inhoudelijke en organisatorische koers van Utrecht voor Global Goals.

Communicatie

Met onze communicatie zorgen we dat Utrechters ons kennen, kennisnemen van onze doelstellingen en dat zij deelnemen aan ons aanbod.

We informeren Utrechters over onze onderwerpen op onze locaties, zorgen voor kennisoverdracht tijdens onze activiteiten en bieden een handelingsperspectief om zelf bij te dragen.

De meeste Utrechters leren Utrecht Natuurlijk kennen via onze locaties, bijvoorbeeld door als kind met familie of school een of meerdere van onze boerderijen of tuinen te bezoeken. Volwassenen die in Utrecht wonen, maar er niet zijn opgegroeid, bezoeken de locaties met hun kinderen. Een deel van de Utrechters leert onze locaties kennen omdat ze recreëren in de parken en het groen en daarbij ook onze locaties bezoeken.

De locaties worden goed gevonden. Wat nog beter kan, is dat onze bezoekers ook bekend zijn met alle thema's waar Utrecht Natuurlijk aan werkt, de doelen die we daarmee willen bereiken en dat onze bezoekers weten hoe ze daar ook aan bij kunnen dragen.

We maken publiciteit voor onze activiteiten op onze website, via social mediakanalen, activiteitenagenda's in wijk-, week- en dagbladen en via verschillende activiteitenkalenders op websites die zich richten op Utrecht of een deel van de stad.

Communicatie rondom openstelling

Op locatie hebben we gewerkt met onder andere posters, bordjes en vloerstickers om onze bezoekers te attenderen op de geldende coronamaatregelen op onze locaties. De communicatie hebben we aan laten sluiten bij de thema's op onze locaties.

Optimalisatie van de website

In 2020 hebben we de website geoptimaliseerd door een herindeling van de navigatie. De bezoeker kan nu makkelijker door de website navigeren. Ook staan onze thema's uitgelicht op de homepage waardoor de bezoeker direct meer informatie kan vinden over een bepaald thema. Bijvoorbeeld 'Groene en gezonde stad' en 'Tuinieren'.

Tips voor thuis

In 2020 konden onze bezoekers en basisschoolleerlingen niet naar onze locaties komen. Op de website is de Tip voor thuis-pagina in het leven geroepen. Hierop delen we tips voor activiteiten om te doen vanuit huis, passend bij onze thema's.

Van offline naar online

Onze educatiemedewerkers zijn aan de slag gegaan met een vlog-camera en hebben instructiefilmpjes gemaakt over onder andere het maken van een salade met eetbare bloemen, het maken van een waterreservoir voor je planten en ze lieten zien hoe we onze schapen scheren. De video's werden opgestuurd naar scholen, maar ook gedeeld op social media en op de website.

Online groei

In 2020 behaalden we op Instagram de 1.500 volgers. Wekelijks krijgen we er nieuwe volgers bij.

🌐 www.utrechtnatuurlijk.nl

f [/utrechtnatuurlijk](https://www.facebook.com/utrechtnatuurlijk)

📷 [/utrechtnatuurlijk](https://www.instagram.com/utrechtnatuurlijk)

🐦 [@030natuurlijk](https://twitter.com/030natuurlijk)

STEEDE
ST
IE

Organisatie

8.1 Team

8.1.1 Medewerkers

Utrecht Natuurlijk werkt met een team deskundige en bevlogen professionals. We geven invulling aan ons werk vanuit de kernwaarden deskundigheid, ondernemerschap, creativiteit en doen dat op verbindende en toonaangevende wijze.

In 2020 had de organisatie een omvang van 46 fte (45 fte in 2019) verdeeld over gemiddeld 69 medewerkers (48 medewerkers in 2019)) met een betaald dienstverband. Utrecht Natuurlijk werkt in 2020 nog samen met een payroll-bedrijf, waar op uurbasis oproep- en weekendkrachten werden ingehuurd. In de loop van 2020 heeft Utrecht Natuurlijk deze medewerkers zelf in dienst genomen. Op 31 december 2020 had de organisatie een omvang van 53 FTE (plus 17 oproepkrachten met een nul-uren contract) verdeeld over 88 medewerkers. In totaal hebben we 19 nieuwe medewerkers aangenomen en van 4 collega's afscheid genomen.

De medewerkers van Utrecht Natuurlijk geven uitvoering aan onze activiteiten vanuit onze vijf stadsboerderijen. Vanuit deze locaties worden alle tien wijken in Utrecht bedient. Medewerkers werken decentraal in een locatie-team en centraal in een vakgroep.

De teams op locatie bestaan uit een locatiecoördinator (stadsboer), een programmamaker, een educatie-medewerker, diervverzorgers, locatiemedewerkers en medewerkers voor de boerderijwinkel en -horeca. Op de locaties Eilandsteede en Griftsteede hebben wij daarnaast speeltuinmedewerkers in dienst, waarvan de personeelskosten worden gefinancierd uit een separate gemeentelijke subsidie speeltuinen. De locaties worden gezamenlijk ondersteund door twee facilitair medewerkers. De personele bezetting van de locaties wordt aangevuld met weekend- en oproepkrachten.

De uitvoerend medewerkers werken inhoudelijk en locatie overstijgend samen in de vakgroepen Diervverzorging, Tuinen, Winkel en horeca, Speeltuinen, Educatie en Programma. Deze vakgroepen worden begeleid door coördinatoren. Aanvullende externe opdrachten worden uitgevoerd door programmamakers en project-medewerkers.

De uitvoering van ons programma wordt ondersteund door een bedrijfsbureau met een secretariaat, communicatie-medewerkers, adviseurs voor kwaliteit en ARBO-zaken, hoofd financiën en directie. De ICT-ondersteuning, financiële administratie en personeelsadministratie zijn deels uitbesteed bij gespecialiseerde bedrijven. We hebben een vaste externe HR-adviseur die ons ondersteunt bij de uitvoering van ons personeelsbeleid. De weekend- en oproepkrachten waren tot voor kort in dienst bij een uitzendbureau. In 2020 zijn deze medewerkers grotendeels in dienst gekomen bij Utrecht Natuurlijk. Vanaf 2021 zullen alle weekend- en oproepkrachten bij Utrecht Natuurlijk in dienst zijn.

8.1.2 Stagiaires

Utrecht Natuurlijk hecht grote waarde aan het bieden van opleidingsplaatsen. Dat doen we met name in de vorm van stages. We bieden opleidingsplaatsen om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van ons vakgebied en daarmee investeren we in onze collega's van de toekomst. Utrecht Natuurlijk biedt opleidingsplaatsen op basis van wederkerigheid. Een stagiair wordt begeleid door onze medewerkers en levert in ruil daarvoor een bijdrage aan de uitvoering van onze dienstverlening.

Utrecht Natuurlijk heeft nu een structurele samenwerking met de mbo-opleidingen diervverzorging van het Wellant College, Aeres en LOI. Studenten van verschillende opleidingen, waaronder Biologie aan de Universiteit Utrecht, voeren ad hoc projectopdrachten of onderzoeken uit.

In 2020 hebben we z'n 40 stagiairs de mogelijkheid geboden om zich verder in hun beroep te bekwamen door een stage bij ons. De maatschappelijke stagiairs, leerlingen van de bovenbouw van de basisschool of van de eerste groepen van het vervolgonderwijs waarvan er normaal gesproken jaarlijks 35 leerlingen van zijn konden niet doorgaan. De stagiairs afkomstig van mbo-opleidingen als het Wellantcollege en Aeres uit Barneveld hebben we zo veel mogelijk door laten gaan binnen de mogelijkheden. Zij liepen bij ons stage om ervaring op te doen met diervverzorging, werkzaamheden in het groen op onze tuinen en/of de organisatie van activiteiten en contact met onze bezoekers. Een kleiner deel van onze stagiairs was afkomstig van de universiteit of een hogeschool. In 2020 was dit één universitaire stagiair.

8.2 Naar een nieuwe cao

Utrecht Natuurlijk volgde in 2020 nog de arbeidsvoorwaardenregeling van de gemeente Utrecht. In 2015 is vastgesteld dat Utrecht Natuurlijk zou onderzoeken of een andere arbeidsvoorwaardenregeling beter van toepassing is op de aard van het werk en de organisatie. Het bestuur van Utrecht Natuurlijk heeft eind 2018 besloten om de cao Vermo te gaan volgen. De voorbereidingen op de overstap naar de cao Vermo vond in 2020 plaats. De nieuwe arbeidsvoorwaardenregeling cao Vermo wordt vanaf 1 januari 2021 geïmplementeerd. Soortgelijke organisaties als Utrecht Natuurlijk in Rotterdam en Amsterdam volgen eveneens de cao Vermo.

8.3 Van bestuur naar Raad van Toezicht – model

Het bestuur van Utrecht Natuurlijk bestond in 2020 uit Paul Kokkeler, Stan Beelen en Victor Pastoor. Utrecht Natuurlijk werkt met een Bestuur – Directie model. In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen om van een Bestuur – Directie model naar een governance model te gaan met een Raad van Toezicht en een Directeur / Bestuurder. Het huidige bestuur gaat in dit model verder als Raad van Toezicht. Een dergelijk model past beter bij Utrecht Natuurlijk, omdat daarmee de eindverantwoordelijkheid komt te liggen bij de directeur en de Raad van Toezicht ook daadwerkelijk toezicht kan houden op het handelen van de directeur en organisatie. Het nieuwe governance model wordt in 2021 geïmplementeerd.

8.4 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Utrecht Natuurlijk wil op maatschappelijk verantwoorde wijze vormgeven aan de eigen bedrijfsvoering. Vanzelfsprekend maakt zorg voor natuur en milieu een belangrijk onderdeel uit van onze inspanningen op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Bij inkoopprocessen formuleren we onze vraag zo dat we leveranciers uitdagen ons een aanbod te doen dat aantoonbaar beter is voor natuur en milieu. Op onze stadsboerderijen zoeken we voortdurend naar mogelijkheden om te laten zien wat we zelf doen. De zichtbaarheid van de arbeidsplaatsen die we bieden aan vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zijn voorbeelden van de wijze waarop wij MVO integreren in ons personeelsbeleid.

8.5 Relatie met Gemeente Utrecht

Wij hadden in 2020 regelmatig overleg met onze accounthouder bij de gemeente Utrecht. We houden de accounthouder op de hoogte van de uitvoering van onze jaarplannen en van de voortgang op de doelen die we zijn overeengekomen. We wisselen informatie uit over ontwikkelingen in de stad en over vraagstukken die leven binnen de gemeente Utrecht. Wanneer nodig besluiten we na onderling overleg en instemming over aanpassing van ons jaarplan of de uitvoering ervan. Wij zorgen ervoor dat de accounthouder op de hoogte is van de mogelijkheden van Utrecht Natuurlijk en hoe die kunnen worden ingezet voor andere programmaopgaven. De accounthouder neemt deze kennis mee binnen de gemeentelijke organisatie en regionale netwerken en koppelt Utrecht Natuurlijk waar mogelijk aan collega's die werken aan andere programmaopgaven waar Utrecht Natuurlijk een bijdrage aan kan leveren. De accounthouder en Utrecht Natuurlijk bespreken het jaarplan en de begroting voor het opvolgende jaar en bespreken het inhoudelijk jaarverslag en de financiële jaarrekening van het voorgaande jaar.

We brengen de natuur dichterbij en maken Utrecht groener, gezonder en duurzamer voor jong en oud.

Utrecht Natuurlijk

☎ 030 753 38 00

✉ info@utrecht Natuurlijk.nl

🌐 www.utrecht Natuurlijk.nl

f [/utrecht Natuurlijk](https://www.facebook.com/utrecht Natuurlijk)

📷 [/utrecht Natuurlijk](https://www.instagram.com/utrecht Natuurlijk)

🐦 [@030 Natuurlijk](https://twitter.com/030 Natuurlijk)